

41
भारत सरकार
GOVERNMENT OF INDIA
राष्ट्रीय पुस्तकालय, कलकत्ता
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA

वर्ग संख्या

Class No.

पुस्तक संख्या

Book No.

दा० पु० ३८

N. L. 38.

MGIPC—84—13 LNL/64—30-12-64—50,000.

Te
894.8132
Vi789

నవజీవనము

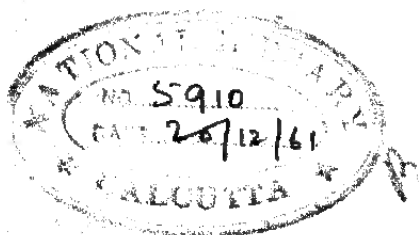
విశ్వనాథ.

SHELF LISTED

T_e
894.8132
V. 789

బెజవాడ వాణి ముద్రాక్షరశాలయందా
ముద్రింపబడినది.

౧౯౨౩.

వీరిక.

1919 సం॥ మున నే నింకను విద్యార్థి నై యుండగ నీ
నాటకమును కేవలము విలాసార్థము వ్రాసితిని. వ్రాసి నపుడు
ప్రకటింప నిచ్చలేదు. నా మిత్రుల కొందరి ప్రోత్సహముచేత
నిప్పుడు ప్రకటింప నీయకొంటిని. కాలానుగుణ్యముగ గొన్ని
సూక్ష్మములు చేయుదమా యని ఆలోచించియు వాఙ్మయపక్షమున
లోపముగననియించి అప్పుడు వ్రాసిన దాని నట్లులే యుంచితిని.

1923.

వి.

సవదలము

నా పంజరంలో ఉన్న ఆ చిల్కలజత నాకన్న సౌఖ్యంగా
కాలక్షేపం చేస్తూన్నాయిగదా... (పంజరము దగ్గరికి వెళ్ళి)
ఏదీ... అను... ద... య... చే... యం... డీ ఏమీ ఆ
అనురాగం. నా పిలువే వినబడ దిప్పుడు వాటికి. స్పృష్టి
నివ్రితం అంతా ఈ పంజరములోనే ఇమిడి ఉన్నట్టుందిగాని,
మీ రలా గుండండి. మీ సౌఖ్యంకూడా ఎందుకు పాడు
చేయడం. కిందటి జన్మలో ఎవరి సౌఖ్యమో పాడుచేయ
బట్టేకదా నిత్య దాంపత్యంలేని ఈ వెలకుల జన్మప్రాప్తిం
చింది. ముసిలీ! ముసిలీ! (ముసిలి ప్రవేశించును)

ము—ఏవయ్యా?

ర—నిజమే అంటావా నువ్వు చెప్పినది?

ము—నువ్వొట్టి ఎ్రిబాగుణ్ణానివి; మీనాచ్చింటే ఏటంటాది
సెప్పు. మీ యక్కయ్య ఎన్నడి దుగి. లాంటిచారా లెట్టు
కోనేడు. నీ కరమ్మంగాని అక్కర్లేని నంకిళ్ళు తవిలించు
కొంటా నంటావేటి?

ర—నాకు బుద్ధి సరిగ్గాలేదు. ఏం చెయ్య మంటావు?

ము—ఏటినేడు. అపిడేలు తెచ్చుకొని పాడుతా కూర్చో. పొద్దు
గుంకుతా ఉండి. సూ డటే పెంత ఎరగుందో ఆకాచం. ఏటి
తల్లువ్వుకోవేటి చరింగాను? ముసిలీ. నవ్వుతా రెవరైన
యింటేను. ఇం దీ పువ్వెట్టుకో నల్లు రొచ్చి పొయ్యి యేల.

[వధూమూలము]

ర—ఏమో ... చూడు. మొన్న దిక్కితులుగారు చెప్పిన
కృతి పాడుతాను.

ము—మరి దానికి నాటియం బద్దేటి? సోమయ్యని పిలుస్తానని
బుర్ర బద్దలు గొంటుకుంటే ఒప్పుకోవుగదా.

ర—విందూ పాడుతాను. (పాట అవగానే తెరదిగురు)

రంగము ౨.

[రామినాయుని ఇంటి సావిశి. వీధి కనబడుచుండును.]

[రామినాయుడు, వెంకునాయుడు. చదర్లమీద చుట్టలుకాలుస్తు
కూర్చుందురు.]

రా—నేడండి బావగారు. మా రెండోపిల్ల పెద్దకల్లానుల్లో కొచ్చి
నకాడ్చుండీ సంగీతమో అని సంపుతోంది. కొత్తవేట
శాస్త్రుల్లో ర్నడుగుతే నల్లపైరూపాయిలు కావాలంట. బాప
నాన కాదండి బావా?

వె—ఎందుకండి, నల్లబై? నా యొక నోపంతులున్నాడు;
ఆయన కింగ్గీసుకూడ వచ్చును.

రా—అనాగయ్యే తక్కువలో కుదుర్తాడాం డాయనగారు?

వె—నే సెప్టాగదూ కబురు పంపించమన్నారేటి?

రా—ఇప్పు డొస్తాడా? పంపించండి. ఎర్రా!

[ఎర్రడు ప్రవేశించును.]

వెం—అదిగో ఆయింటికి దాపర్దిక్కు కేసి! ఎర్రటి మీదంటాది.
 ఏటి. అందులో బాపనయ్య ఉంటా డ్డెరగ పొడుగ్గాను,
 ఎంకునాయుడు సావిట్లో ఉన్నాడు, మిమ్మల్ని పాలి జేగి
 రమ్మంటున్నాడు అని పెట్టి పారా. నేనంట తప్పకుం
 డొస్తాడు.

(ఎర్రడు నిష్క్రమిం.)

రా—అయితే ఆయినవే రేటండి?

వెం—ఉమాకాంతం. రామయ్యగురోమా దీచ్చితులుగా ర్నెరిక
 నేడూ?

రా—నేకే?

—ఆయిని కొడుకుకే పో. ఇక్కడ పెద్ద పెద్ద పుచ్చులకి చదువు
 తున్నాడు. సంగీతం మా బాగాచ్చును. మంతా సూరప్ప
 కన్న బాగాపాడుతాడు. మొన్న నాటకంలో ఒక మెడల్ని
 చూచుకున్నాడు.

రా—మా పిల్లకూడా సురకయిందేనండి.

వెం—పెళ్ళిషయం ఏటి ఆలోచించే రేటి?

రా—రెండుమూడుసంబంధా లొచ్చాయి కానండి డబ్బు దెయ్యం
 పట్టుకుందం పంపిరికివి. అయిదుసంతులికి తక్కువ అడిగినోడే
 నేడండి.

పదమూడవము

పెం—చాలా దురన్నాయంగా ఉంది; బాపకోళ్లను చూచే
నుమండి మనోళ్ళు మొదలుపెట్టెరు.

రా—బాపకోళ్లంటే ఆరు పదుపుకొన్నోరు; అగిడివా
బాగుంటాదికాని మనోళ్లేటి?

పెం—సదుపు రచ్చిస్తా దేటి? ఈమాత్తరం జమాత్తరం బూమి
సెక్కుంటే ముడెట్టివచ్చును.

[ఉమాకాంతం ప్రవేశము.]

ఉ—ఏం న్నాయుమా! నువ్వీపూరు దీగబడ్డావు?

పెం—ఎంత బేగొచ్చినారు? మా మన్నివచ్చి వటి సెప్పేదేటి?

ఉ—మీ మన్నెవరు?

పెం—ఇప్పుడు మీకోసం అని పంపించేన డి.

ఉ—నాదగ్గరకు ఎవమా రాలేదు. ఇలాగ క్లబ్బుకు వెళుతూ
నువ్వు కనబడితే బండిదిగి వచ్చేను.

పెం—సి త్తం. చూడండి బావ, గవరం అంటే బామ్మల్లదే
నండి.

ఉ—ఎందుకు కబురు పంపించేవు?

పెం—రండికూకుడోండి. అల్లా సదరినా గండుకోండి బావా
దీనిమీద కూకుడోండి. నిన్ననే బుగత మ్మకాను. చేమ
గున్నారు. ఇక్కడ కొంచెం ఎవ్వారా బుండి సైసల్సెనుకు
దారని వచ్చేనండి.

నవదశనము

ఉ—ఏది? పెంకపాలం గట్టుతగాయిదా ఏనా, ఏది సంస్థానం
వాళ్ల గిజరెక్కొట్టి శేవుకదా అందులోను.

పెం—సిత్తం. మీదయండి. అదిన్ని మరికొన్ని కోర్టుతగాయిదాలు
నాకు చూస్తు లేకదండి? ఉన్నా యింకాను. ఆటిమాట కేం?
మీరు చామంగున్నారా?

ఉ—క్షేమంగానే ఉన్నాను.

పెం—నిన్న నే సోడారంనుంచి నంకోరు వచ్చేడు. ఆరిపెద్ద పిల్ల
నేమో మీ కిత్తామని అనుకుంటున్నారు. బుగతగోరుపిల్లను
చూశారు. వా! దీపంనాగుందండి. బాబు మీకు తగిస్తండి.
పశువుకుంకం అమోస్సెల్లగానే పంచమినాడు ఇస్తారంటు.
మీకూ ఈయూలో కేవలం బుగతగోరునగ్గరనుండి కబురొస్తాది
నెండి.

ఉ—ఏమిటి ఏమిటి. నాకు చెప్పకుండా పశువుకుంకం ఉన్నా?
పిల్ల బాగుందీ? నే చూడకుండానే? ఎవరికి బాగుంది? డాం
నాన్నెన్న; నిశ్చయమేనా ఏమిటి నాయుడు?

పెం—ఏమలా గడుగుతున్నారు, కల్యాణమూర్తం నగ్గరయి
లేను?

ఉ—రెచ్చెడ్చొనయిటి. ఏడిసినట్టుంది.....నరేలే. మీ నాన్న
మూతం నాకు చెప్పకుండా ఏంపని చేయడు...నరేలే ఇంకే
మిటి? నర్సాలు బాగా పడ్డాయి ఈయేడు.

వెం—సి త్తం అండి. మిమ్మల్ని యిచయం అడుగుదామని పిలిచే నండి.

ఉ—అదేమిటోయి?

వెం—మీకు ఏరేయింటికాడ సంగీతం నేర్పడానికి యీలుటా దండీ?

ఉ—నీకేనా యేమిటి?

వెం—క్లాడండి. ఈయన మా ఇయ్యంకుడండి. జోగి నీయన కూతురేక్క ఇచ్చేమండి

ఉ—జోగికి ఇలాంటి వేషాలు పనికిరావే.

వెం—కాస్తా స్మరువాత పిల్లకండి సంగీతం ఇంటికాడ నేర్పుకో వాలంటు; పెద్ద కల్లాసుల్లో కొచ్చిందంట.

ఉ—ఎన్నేళ్ళుంటాయి?

రా—పదమూడో ఏడు మొన్ననే తొలకరి కెళ్ళిందండి.

ఉ—దిన్నంగా ఉంది. బగిన ఈడు. నాయుడువే రేమిటి?

వెం—రామినాయుడండి.

ఉ—ఈ నాయుడు వేరేనా? ఏ విషయములోనోగాని మానాన్న పదిమాళ్లు చెబుతూ బచ్చేడు.

రా—గంజుం దొరిపోలం ఇనయనూ యేటండి?

ఉ—అ! అ! అలాగె. మానూ! నువ్వు, నేను ఒకటే. వెంకు నాయుడు నా కయ్యవరస. నే కొత్తవాణ్ణి కాను. తప్ప కుండా నీ కూతుర్ని అఖండంగా సంగీతం వచ్చేపూచి నాది.

నవజననము

ఆర్మలల్లా బంగుళూరి నాగరత్నాన్ని దించిపోయేలా
గెలాగు తయారవుతుందో నువ్వే చూద్దవు గాని.

రా—సిత్తం అండి. ఆర్మినీపెట్టి మొన్ననే తెప్పించానండి
నలభై అయిందండి.

ఉ—దివ్యంగావుంది. ఎప్పుడు మొదలుపెట్టడం? రేపు మా
బాగుంది. నవమీ సోమవారం. వెంకునాయుడు. మరేమిటి
పంతులు?

వెం—మరేమిన్నాయి?

ఉ—నేను.

వెం—నే నీ యేకవగట్ల యెల్లి మళ్ళీ యెల్లండి కొద్దారని
నూస్తున్నాను. ఏటయినా కబురున్నాయా యేటిసెప్పడానికి.

ఉ—కబుర్లే ఉన్నాయి! చూశావా నా బళ్ళు; ఎలాగ చిక్కి
పోయానో. దీసమ్మ కడు మ్మాడిన చదువు. స్నిహాహారా
ల్లేకుండా కష్టపడి చదువుతున్నానని చెప్పి. నాకు పనుంది,
వెళ్తాను. మామా, సాయంత్రంనోజు ఆరు గంటలకి వస్తూం
టాను రేపన్నుంచి. పిల్లను రేపటికి సిద్ధంగా ఉండమను.

రా—సిత్తం అండి. దండాలు పంతులు గోరు.

వెం—సిత్తం. (ఉమాకాంతం నిష్క్రమించును.)

రా—పంతులు మంచోడ్నా గున్నాడు. మరి జీతం యిస్తాయం
మాటాడ్చేదు.

[ప్రతిమాంకము]

వెం—పనికానీండి. బాపనోడులే యీయూల యింగ్లీషు సదువు
కోని పెద్దోడయినాడుగాని, మల్లీమన అగ్గురోరింలానికొస్తే
మనం ఎలాగ సెట్టే అలాగ. మువ్వల నడటి? బల్లో
చ్చాయి గావాల. పందడి పెరట్లోకి.

(నిష్క్రమించును)

రంగము ౩.

[నరసింహం ఇంటిగుమ్మం]

ఉమా—నరసింహం! నరసింహం, ఒకే,

కాముడు—(లోపలనుండి తలుపు తీయుచు). లేడు; ఎవరో బరిపిల్ల
లింటికి వెళతానని వెళ్లేడు.

ఉమా—ఎప్పుడొస్తా డయిలే? (తనలో) అన్నా! ఎవరో పిల్ల?

కా—(తలుపు మూయుచు) బాగా రాత్రయిలేగాని రాడుగా
బోలు.

ఉమా—ఇదేమిటి కొత్త అనకాళం! పిల్లమాగుమ్మా విద్యు
ల్లతావిగ్రహన్ శతప్రక్షేపణ చంచరీకచిమరక చంద్రాన్య
చక్రస్తనిన్ అన్నట్లుగా ఉండే. యెవడు భుజింప విరించి
లిఖించెనో! అందగరాని యందమ, నవారూణ యామ
రతుమా!

(తెర దిగును.

రం గ ము ర.

[శాస్త్రిగృహము—గది]

[శంకరశాస్త్రి, నరసింహం, గంగాచారి.]

శం—ఏంరంగా అప్పుడే హడలేసి చదువుతూన్నట్టుంది. నీదుంపా
తేగా! గట్టిగా చదవజాక. అబ్బి శిష్యులకు పట్టు కొంటుంది.
చూడట్ట. ఎవరో తెలుస్తోంటున్నట్టుంది. (నరసింహం నిష్క్రమింపబడినది.)
రం—ఏమిటబ్బ మిశంపె చదువకు డా నచ్చేస్తుంది. మరి
మావంటివాళ్ళకు గట్టిగ పట్టు పట్టాలి.

శం—ఊహా, insinuation కూడా నేర్చు కున్నావయితర.

[నరసింహం ప్రవే.]

వర—హలోహలో. Telegram. Sankarasastri son Con-
gratulations. నా Congratulations కూడానా అబ్బి?

రం—ఎవరిచ్చా రబ్బా?

వ—శ్రీనివాసం.

రం—దస్తూరీ చూడగానే అట్లా అనుకుండుంటిని.

శం—ప్రెసిడెన్సీ కలెక్షన్ కి ఏం అప్లికేషను పెట్టి వేద్దిరా? .తెలి
గ్రాండ్ దస్తూరీ....

రం—ఎందుకబ్బా?

శం—ఏదీ మొహం

రం—దీనికేంగాని సాయంత్రం అలెగ్జాండ్రాలో బాటుశాస్త్రి.

నర—ఉమాకాంతం రాని; పెట్టుబడి ఎంతో మాట్లాడుదాం.

శం—నలుగురికి పంచనేదానికి వేరే మాట్లాటం ఎందుకు.

నర—కబుర్లు కట్టిపెట్టు, కేపరింకా రాణేదేం. పోస్తు వాళ్ళి

జన్మబోమరి బాగుపడరుకానోలు. ఎప్పుడొచ్చిన మెయిలు!

శం—Times ఏమంటాడో? మెడ్రాసుకూడా కలివే మంటు
న్నారు కనిపిస్తోంది.

నర—Times మాటకే గాని The Hindu వాడు మాడి
పోతాడు అబ్బీ.

శం—మరికొందరు Bigwigs కూడాను. ఏం ఆచారీ! Ceded
Barbarians ఏమంటారు? Honourable గుండాల.

రం—లేదబ్బా. మే మందరము మొన్న మా C. D. Con-
ference లో for a resolution pass చేసియుండాము.

(postman టపా యిచ్చి పోవును)

నర—ఇలాగ వేప రండుకో.

శం—లీడ రేమిటి.

నర—ఇది వినవోయి. Brilliant researches by the An-
dhra students of the University in Psychology
and Physical Geography. Revolutionising all
accepted theories "Times" admiration. ఇంకా
చూడు Dr. SuryaRao's exposition of Dhanvan-
tri before the Royal Society. ఒకే our fellows are
drowning houses.

శం—చూడు నోరలో they will drown palaces

మ రిరవ్యాల్సని కలుపు కట్టిపెట్టు మ నబ్బాయి.

నర—బెంగాలీసూ అంతే?

శం—ఆంధ్రపత్రిక ఇట్టా పడేయి (చదువుచు)

“ఆంధ్ర తండ్రానపడములచరిత్ర వెంకట విద్యాభూషణ”...

లీడర్స్ వోయి “ఆంధ్రభారతశక్తి స్వరూపము లత్యద్భుతములు. ఆ మహాదేవి ఆంధ్రహృదయకముల వాసిని. ఆంధ్ర మనోభావ విహారిణి”.....

“అఖిల భారతీయ సల్లిమహాసభ... చెన్నపట్నములో సమావేశము... కార్యవిధానము... ప్రార్థన బాలీయ గీతము రాత్రి నొచ్చిది గంటలకు”.....

“అష్టమాంధ్ర కన్యకా మహామండలి సమ్మేళనము”...

“అఖిల భారతీయ హూటెక్కింగ్ సమ్మేళనము... గవర్నరుగారు తెరచుట”... “ఇమ్మట ముగించు సమయమున హి, ఏ, డి గవర్నరుగారు కనకాలభివ్యూహముల మధ్యనుండి ఉద్భవించెనా యను నట్లులేచి పూర్ణబాధ్యాయుల రాజ్య యంత్రము విధ్వంసమునకు యంత్రము వేగము.....”

నర—ఏమిటా భాష?

శం—క్రొత్త పుడెట్టా ఉప్పురసిరా, నువు రాయవోకే అట్టాగే బస్తుది... మన వేల్చెపుల చెప్పులెమ్మ మెంబర్లు సంగతేం కావాలా ఏమిటి?

[ఉమాకాంక్షించి ప్రవేశించును]

నర—ఏమిటో మాలవే... ఏం పోకు జేస్తూన్నా వెనడు
సంతోషించను?

శం—రత్న...మాల నే-వా అని మాత్రం వాణ్ని తిట్టబోక;
కావాలంటే నన్ను తిట్టు.

ఉ—గ్రహించేం వోయి. ప్రేలాపన మరి చూలించు.

శం—Boundaries fix చేసేశారు విన్నావా.

ఉ—పంతులుగారికి తెలియందే paper లో యేసంగతి పడదని
ఇందువలన తెలిసికొందువు గాక.

నర—మొట్టమొదట ఈ Telegram చూచి మరి మాట్లాడు.

ఉ—The where.

న—ఇదిగో.

ఉ—(చూచుకొని) My most sincere congratulations నీ
కూ నీ wife కిని నరసింహా Alexandra కి శాంతి వేర్న
wireless చేయి.

శం—తనది... కాకపోవేస్తే తాటిపప్పు కెడుగుగా జేకమన్నాట్ట
నీయట్టాంటివాడే.

ఉ—No fear అబ్బీ ఈరోజు మామంచిదినంరా ఒహటి. శం
కర కనూరసంభవం, కెండు, ప్రత్యేక ఆద్ర రాష్ట్ర నిర్మా
ణం, అంచేత మనం ఈపుణ్య దినాన్ని celebrate చేయాలి
ఏమిటో ఆలోచించండి.

రం—కాలేజీ మానేద్దాం అబ్బా రేపు?

ఉ—Well said my single speech Hamilton. నీవు

Dr. Sir. S. Subramania Iyer అంశవాసివి సుమా...

తర్వాత సరసింహం ఇంట్లో వీలుగా ఉంటుంది.

స—నే నూరికి పోవాలో ఏమిటానా రేపు.

శం—అదేం?

స—చూ నాన్న తద్దీరం ఎల్లుండి. మా అన్నయ్యరమ్మని వై
రిచ్చాడు. మంచి అవస్థలో పడ్డాను.

ఉ—దీనికేనా? అవస్థ అవస్థ అంటే ఏ Hamlet పడ్డ అవస్థ
లోనో పడ్డా వసుకున్నాం. నే బై రాగి చిటికి ఒహటి ప్రయో
గిస్తా. మరి మాటాడకు.

Item 1. Photo by Ramiah పొట్టున్నీ. Item 2.

వీశింట్లో విందు, ofcourse at Sastri's expense. Item

3. పగలంతా నాచిపాట్.

శం—నే నాంటినాచ్. అయినా రన్నమాలయి తే రేపటికి ఒవిని
యను మారుస్తా.

ఉ—మాటల్లో అడ్డకు.

Item 3. పగలంతా నాచిపాట్.

రం—Impracticable schemes కిమస వాళ్లు ఇందు కేన బ్బావేరు
పడ్డారు.

ఉ—Nonsense. Pericles అంత Statesman విముఖుడుంటే ఏ Scheme అయినా Impracticable అవుతుందీ?

Item 4 రాజభజన; రాజుని పిలుస్తూ ఫిడెల్టీ.

శం—That's good. Vocal రత్నమాల.

ఉ—ఛెప్పుర్కోసి... Item 5. అన్ని బాషల్లోను అన్ని వ్రత కల్లో ఇదంతా వేసేడంన్నా.

శం—పద్యాల్లోగూడా

రం—ఉమాకాంతం రాసివది. ఉన్న కవుల్లో ఉమాకాంతం ఏ కదా.

ఉ—ఉన్న వాళ్ల ఊసెందుకు? రాబోయి కవులుదరికి కవి రంగాచారి ఉంటే.

శం—పోయిన పోతన్నక మీరిద్దరు సమంసగా బట్టి ఇద్దరు చోసరిం రాయడి.

రం—నమ్మజే.

సర—కంకర్.

రం—నరే. బాగాఉండాది. పోనముబస్తావా, నరసింహం? చీకటి పడుతుంది.

సర—వస్తున్నా. అయితే రేబౌద్ధున్న మిమ్మల్ని ఎక్స్ప్రెస్ చీస్తూ ఉంటాను తప్పకండేం.

ఉ—రోయల్ప్రెగ్గాం అయినా మారుతుందిగాని ఉమాకాంతం పంతులి ప్రోగ్రాము మారుతుందోయి వెరివాడా!

లోవలో గామయ్యకి కబురు చెప్పు. (రంగ-నర-సింగ్.)

అయితే శాస్త్రీ నీ కేం నుతుందా లేదా? వాళ్ళిద్దరిముందూ
రత్నమాల రత్నమాల అని ఊళ్ళే వేల్చావు. నే నంటే
ఉప్పదం అయిన నమ్మకం మీద మెలుగుతున్నారాగా!

శం—అందుకా సరసింహం ఇంట్లో వేశావు రేపటిదంతా?

ఉ—అంటే... ఓరి... నేనేం అంత పూల్చుకున్నావా? నా
వాళ్ళు పైవాళ్ళు అని నా కేం లేవకున్నావా?

శం—నీ సంగతి అంతా నాకు తెల్సుగా. రత్నాన్ని పక్కాడతా
వేమిటి? డిఫార్డు, ఇకానమీ అన్నీ గిలుస్తాయి.

ఉ—ఒరే. ఎన్నన్నానరే చెబ్బావను. ఇది పూర్వ నే న్వేట్లపై
పైటా; నన్ను మొట్టమొదట చూశేసరికి దాని వేమాలన్నీ
కట్టిపెట్టేసింది. నృత్తి మానుకుంది. పబ్లిక్స్ లేదు. కానా
లిస్తే మన కే ఇస్తుంది.

శం—నీ దు పా వెగా. నన్ను గూడా కలవకు మరి.

ఉ—దానికి పానిబతుకంటే ఆజ్ఞం ఉన్నా అనవ్యం ఏనట్రా.
నాలో సంసారం చెస్తానని చేతిలో చెయ్యేసింది. ఆలాంటిది
మళ్ళీ సంభవిస్తుందిరా?

శం—అందగు పట్టిన బాకాయేగా?

ఉ—నో నో నో. దాని కన్నేళ్ళున్నాయంటావు? మొన్ననే
కదూ.....

శం—మొన్న నయితే, నిన్నటి సంగతా?

ఉ—అదంతా తరువాత మాట్లాడుదాం.

శం—రక్షించేవు.

ఉ—మనస్సు పరిపరి విధాల పరిగెడుతూం దిప్పుడు.

శం—నరసింహం ఇంటికిసి వెళ్తుందే?

ఉ—అన్యాయంకేగాని, ఆపిల్ల వాడి చెల్లె లేమిటా? తలుపు చాటుంచి వాళ్ళేడని జవాబు చెబుతూంటే దాని ముఖం చూసి గుమ్రెపోయేను.

శం—అట్లా దోవలోకిరా. పూర్వీచ రది విజోరా. దాన్సంగతి ఒచ్చినప్పుడల్లా నరసింహం గుండె చెక్కలయ్యేటట్టు ఏడుస్తాడు. నువ్వుమాత్రం వెధవ్వేపాలేం వెయ్యబోకేం.

ఉ—వెధవ్వేపాలేమిటా? డబ్బై వళ్ళు కావచ్చింది విజో మేరేజి ఏళ్ళువేసయి. నరసింహం చూస్తే సివిల్లెజ్జమాన్. ఆపిల్ల నలా అట్టి పెట్టెడం నాకేం అర్థం కాకుండా వుంది. రిఫార్మంటే జడువేమిటా? ఎన్నాళ్ళీ హార్టు రెండింగ్ కండిషన్. పిల్లచూస్తే చిన్నది. చక్కన్ది. ఒంటిమీద సరుకులయినా తీసేలే దింకాను. ఇంతో అంతో చదువుకుంది కాబోలు. ఏమోసుమా. నేనే అయితే.....

శం—చెప్పు. నువ్వే అయితే,

ఉ—ఏముంది? దివ్యంగా విజో మేరేజి చేసుకుంటాను సుమా.

శం—జపం విడిచి లొట్టలోకి దిగింది ... నువ్వు మూత్రం పిచ్చి పిచ్చి వేషా లేం వెయ్యబోక.

ఉ—బాగుంది... రేపు నక్కను అనిపించాలి... గుడ్నైటు.

(నిష్క్రమించును.)

శం—హేం కాలం, దీన్నంపా తెగిం దెవడ్ని నమ్మను. తల్లో వెంట్రుకట్టి సరసింహం వీడు ఇన్నాళ్ళాయింది కలిసి తిరుగు తున్నారు. వీడంటే వాడికి లక్షనమ్మకం. అట్టాంటప్పుడు వీడిట్టా ఆలోచిస్తున్నాడే. వీడి బ్రాహ్మణ్యం తగలడటే ఉంది. వెధవ పను చేయటం ఉన్నా, ఏమిరాలంటే తత్త్వం న్నూ, విఫార్తున్నా...

[తెరదిగును]

నవజీవనము.

అంకము రెండు.

రంగము ౧.

[రామినాయుడు స్వహం.]

[ప్రవేశము - రామకుమారి]

రా.కు.—మేష్టరుగారు వచ్చివేళయినట్టుంది. నాకర్థం నే నెంత చక్కగాపాడినా మేరీ ప్రేజా గొలిమకిచ్చేశారు. కానీబచ్చి మారు నాకు రాకపోతుందా? మామిస్సమ్మగారుకూడా నీకే రావలసింది, మధ్య సన్ధ్యాయం జరిగిందని చెప్పేరుకదా.

(లోపలనుండి పిలుతురు)

అబ్బా వీళ్ళకి మరేం పనిలేదు. (లోనికి వెళ్లును).

[ఉమాకాంతం ప్రవేశించును.]

ఉ.—అహా రామకుమారీ, నిన్ను చూచినరోజునుండి రత్నమాల, అంతటి రత్నమాల ఎందుకనిపిస్తోంది. నీలాంటి మోహనాం గిని అగ్రజన్తం బ్రాహ్మణజన్తం ఎత్తించక శూద్రకులలో ఈ రామినాయుడు ఇంట్లో పుట్టించిన ఆ బ్రహ్మని ఏంచే

సినా పాపంఉందీ... ఇరవైయ్యేళ్ళాబ్బంలో సమయం వచ్చిస్తరువాత బ్రాహ్మ స్త్రీమిటి ఈద్రులేమిటి? ఏలాగ యినా ఉమాకాంతంపంతులు అంటే సంఘసంస్కారానికి మార్గదర్శి అని అనిపించుకొని వీరేశలింగం వేరు చెరిపించి వేయాలి.

నాల్గురోజులయింది మొదలుపెట్టి ఒక్కనాడయినా ఆ రాముడు మమ్మల్నిద్దర్ని ఒడలడుగదా దెయ్యరాగా. ఎలాగ యినా సంగతి కొంచెం సాంకు చేస్తేనేకాని ఎందుకీ ఉద్యోగం? ఆ హార్వోనియ మలా గెదురుగాబెట్టుకొని వాయిస్తూ ఉంటే ఒళ్లు ముచిపోయి, అప్పుడప్పు డంతా తప్పే చెబ్బా న్నా, అర్థం లేకుండా మాట్లాడినా, అక్కడ కనక సరిపో తుంది. నా భాగ్య మెట్లున్నదో.

[రామకుమారి ప్రవేశించును]

అమ్మాయీ! మీ అయ్య ఏడివేళ్ళ?

రా—మా నాన్న.....

ఉ—ఏదీ తలెత్తి మాట్లాడు కొంచెం

రా—పనిమీద ఉబి కెళ్ళేడు. రేపటివరకు.....

ఉ—రేపటివరకు రాదుకదా?

రా—బహుశా రాదు.

ఉ—ఏం పుణ్యం. అబ్బా దోమల్లినేస్తున్నాయి. ఆ దీపం కొం

చెం దూరంగా ఉంచు...కొంచెం తగ్గించు...మరికొంచెం దూరంగా... ఏది మొదలుపెట్టు.....

(కొంతసేపు సంగీతమగును)

ఏ న్దగిరసా రా..ఇప్పుడు నీవయస్సెంత రామకుమారీ.

రా—నాకు తెలియదు. పద్మాలు గేట్లంటాయి గాబోలు.

ఉ—నా వేపు చూశి మాట్లాడు. మరయితే రామినాయుడు

ఏం వివాహప్రయత్నములో ఉన్నాడా?

రా—అదంతా ఇప్పుడు చెందుకంటి?

ఉ—అహా, అలాగంటే ఎలాగ; నాకామాత్రం శిష్యురాలిసంగతి తెలియకూడదా?

రా—ప్రయత్నానికి ఏంలేదు. మా మేనమామకొడుకున్నారు.

ఉ—ఆ కుర్రాడిపేరేమిటి?.....చెప్పవూ. ఓ మరచిపోయేను

భర్త పేరనా. ఇంకా వివాహంకాలేదు, అవుతుందో లేదో.

ఇప్పుడుంచి ఏం భర్త; ఇలాంటి నిర్బంధాలు పెట్టుకోకుమా.

నాలుగయిదురోజులయిందీ మొదలుపెట్టి, మరీ మాట్లాడేదు

నువ్వుకాని.

రా—జీతం సంగతా. నాకేం తెలుసునంటి?

ఉ—అబ్బేబ్బే. జీతానికి నాకు పట్టుదల ఏమిటి? ఆసంగతి నిన్నెం

దుకడుగుతాను? నిన్నడగ నలసిన దదా?

రా—నన్నంత మీ రభగడాని కేముంది?

ఉ—ఏమీ. లేనేలేదా? ఏం చమత్కారం! అడగవలసిన దేదో వెంటనే అడిగేమనా నీ యర్థం?

రా—నే మీలంత చదువుకున్నాను కనకనా అర్థాల్లో మాట్లాడొచ్చి.

ఉ—నా అంత చదువెందుకు? వృథాప్రయాసం, ధనవ్యయం ఉన్నా; ఒంటిమీద కీడొచ్చేగానే ఒచ్చి దాచదువంతా నీకు ముఖం చూస్తే తెలియదు. ఒట్టిచదువు లెందుకు, నీతో కూర్చోవడం నీతో సంభాషించడం...

రా—మీవంటి విద్యావంతులుతో మాట్లాడితే బాగుంటుంది గాని నాలాంటి...

ఉ—నీలాంటి పిల్లలతో మాట్లాడడమే ఓ విద్య. పుస్తకాల్లో ఎక్కడుండా విద్య. నువ్వు నీ తీపైన మాటల్తో నేర్పాలి ఆ సారస్యం.

రా—నేనంత మాటకారినా? నాకు తెలియనే లే దిన్నాబ్బో

ఉ—ముగ్ధపు గనుక ఆలాగంటావు. అంతమాటకారినా ఏమిటి? మాట్లాడితే ముద్దు లొలుకుతా యంటూంటేను.

రా—మన మీలాగ మాట్లాడుకోవడం ఎవరైనా వింటే తంటావస్తుందేమో.

ఉ—నీకు తంటావస్తే నాక్కాదూ? ఇక్కడెవరుంటారు? రామ కుమారీ! నీపేరు పలకడం నా నాలుకకు అదృష్టం. ఆ పేరు

వినడం నా చెవులకు అద్భుతం ఉన్నా. అయితే వివాహం అయినట్టే — నీ మనసుకీ.

రా—ఎప్పుడో అయేదాని కీ చర్చలంతా ఎదుకండి.

ఉ—అబ్బబ్బే. చర్చ కేముంది. నువ్వంటే నా కిష్టం కాబట్టి నీ భవిష్యత్తు కొంచెం అడిగేను. ఇంతకూ ఈదొచ్చిన పిల్లవి. నీ అంతట ను వ్యాలోచించుకో వలసిన విషయం కదా. నీ ముందుసుఖాంకి ఎగ్నైతే మంచిదో అలాగ ఆలోచించుకో. నాకు చేతనైన సలహా నే నిస్తాను. ఇంతో అంతో లోకానుభవం నాకూ వుంది. నామాట పాటించ వచ్చునులే.

రా—ఎంతమాట. ఏదైనా నా మేలుకోసమే కదా మీరు చెబతారు.

ఉ—అందుకు సందేహం ఏమిటి— ప్రేమకు, మోహాన్ని, వలపుకీ వీటికి పరస్పరభేదం ఏమిటో చెప్పగలవూ... ఏం చెప్పలేవూ?

రా—మూ నాన్న గొంతుక వినబడటయింది.

ఉ—హార్దనీ వాయింపు. (రామ. అట్లు చేయును.)

[అంత రామినాయుడు ప్రవేశించును.]

ఇంకా ఆరోహణ సరిగ్గా పట్టుబట్టేదు. (పైకిచూసి) ఇదిగో మామ. ఊరికి వెళ్ళేవంది మీ అమ్మాయి. వెళ్ళే వచ్చే వేమిటి?

రామి—నేడు. ఏకువగట్ల ఎల్లాను. మరీ మా పిల్ల కేటయినా
ఒచ్చినట్టా?

ఉ—ఏటయిన ఒచ్చినట్టా ఇని అడుగుతా వేనుటి. పిల్లనుచూస్తే
తెలియడూ. ప్రతిరోజు తప్పకుండా నువ్వు వింటున్నావే.
నర్వ సాధారణంగా చంటి పిల్లలింత చురుగ్గా నేర్చుకోవడం
సాధించడం నే నిదివర కిందరికి చెప్పేన్నాని ఎక్కడా చూడ
లేదు. ఏదీ రామకుమారీ నే వాయిస్తా న్నువ్వు పాడు
“లొలినేడేసిన పూజా ఫలము” మీ అయ్య వింటాడు.

(పాట అయిన తరువాత)

రామి—పంతులుగారి కేలయినట్టుంది బోజనాంకి.

ఉ—ఇక్కడ బోజనం చేయమంటా వేనుటి?

రామి—అబ్బ బామర్లు మాయింటికాడ మీరు బోజనం
చేస్తారా?

ఉ—అభ్యంతరం లేదుకాని, మీరు మాంసభక్షకులు...నరేలే
వెళ్ళా నీవాలెకి.

రామి—సిత్తం దండం అండి. దండంపెట్టే అమ్మి గురువు
గోరికి.

(తెరిదిగును.)

(నిష్క్రమించును.)

రంకము. ౨

[నరసింహం గృహం గది ఒకకున్నీ; ఒకమంచము వాల్చి
యుండును.]

[ఉమాకాంతం వీధిలోనుండి ప్రవేశించి]

ఉ—ఇంట్లో ఎవరూ కనిపించరేం? ఇదే కాబోలు అద్భుతం
అంటును. వీడు కానీ అప్పుడే వచ్చేస్తాడో ఏమిటో. చూ
ద్దాం; ఒక నిమిషమైతే మాత్రం జాలదూ. నరసింహం....
నరసింహం.

[కాముడు ప్రవేశించును]

కా—మా అన్నయ్య లేడు. వీధులో క్లగ్గేడు, వచ్చివేళయింది.

ఉ—మీ అమ్మతో కానే ఉచిక్లగ్గే ఉంటి?

కా—లేదు మా అమ్మ ఒక్కచే వెళ్ళింది.

ఉ—మరయితే వీ డెక్కడికి పోయేడు చెప్తా. ఒసో మగ్గాల్సా
డ్డాన్ని గంధీ వచ్చేడు. అక్కడికి పోయేడు కాబోలు.....
.....అమ్మాయీ నీవేరేమిటి?

కా—కాముడు. (ఉమా- కున్నీమీద కూర్చోండును).

ఉ—కాముడేమిటి? కమల అని కాబోలు నీనామకరణం. నేను
మీ అన్నయ్యకు కార్లోనీళ్ళాంటివాడను, మేగింగ్లరం నాలు
గేళ్ళయింది ఏమిరా బావాఅంటే ఏమిరా బావా అని

అస్యాలాడుకుంటూ అతిచనువుగా ఉంటున్నాం. అంచేతనే కొత్తవాష్టి కాను. నాతో మాట్లాడ్డాన్ని మొహమాటం పడకు.....మీ తండ్రి పోయి నాలుగేళ్ళయింది కాబోలు.

కా—అ. ఇంకా నా కళ్ళముందు కట్టినట్టే ఉన్నాడు. ఇదంతా నే పూర్వం చేసికున్న పాపం.

ఉ—విచారించకు. ఏలూభం! ఇంతకు మీరిన్నయ్యే నీకు తండ్రి లాగున్నాడుగదా. నీసంగతి చాలామార్లు నాతో చెప్పేడు. నీన్నచ్చి ఓమారుసావకాశంగా చూద్దామని శాన్నాల్పాయి అనుకొంటూ వచ్చేగాని అనుకున్నప్పుడల్లా ఏదోపని సంభవించడంవల్ల ఎప్పుడు ఇంతవరకు ముఖస్తవద్దం తటస్థించలేదు. ఎదురుపడకపోయినా నీకు తెలియదు గాని నీగురించే ఎప్పుడూ నే నాలోచిస్తూ ఉంటాను. ఇంతకూ కాలం మంచి దికాదుగదా. నే తరుచుగా ఇక్కడి కొస్తూంటే చూశావా లోకమో కాకులూ అన్నారు పెద్దలు.

కా—బాగుంది. ఎవరిళ్ళకి వాళ్ళు రావడమే తప్ప! మీరు కాబట్టి వచ్చేరుగాని, పైవాళ్ళొస్తారా? ఒస్తే నేనెదురపడి మాట్లాడుతానా?

ఉ—అలాగన్నేప్పే ఒచ్చే నీవాళ...నువ్వు కొంతవరకు చదువు కున్నావుగదా.

కా—ఏదో పట్టెటూరిచదువు. నీత సమర్థ, ముసూయకంపవో
ఇలాంటివే. మా అన్నయ్యకూడా ఇవి చాలా మంచివని కొత్త
పుస్తకాలు కొన్నాడు మొన్న నే.

ఉ—అలాగా. మరేం మంచి పుస్తకాలు కొనలేదా? ఎన్నాళ్ళు
చదివినవే చదవడం! నే నీమూ రొచ్చినప్పుడు మంచి ప్రబం
ధం ఉంది.....

కా—ఏమిటది!

ఉ—దానిపేరు..... తారాశశాంకవిజయం, ఇవి, ఇంక వితంతు
వివాహం మీద వ్యాసాలు ఉన్నాయి తెస్తా. నీకు అవినయంగా
బోధపడకపోతే నేడగ్గిరుండి బోధపరుస్తా. విన్నావా అడ
వాళ్ళంటే ఒక్క వంటచాకరికే పుట్టలేదుగదా. మీకు
చదువుకోవాలని, ప్రపంచం అంటే ఏమిటో తెలుసుకోవాలని
ఉంటుందిగదా.

కా—మా అన్నయ్యతో ఈమారు చెబ్తా నే నేడడిగి నాలెచ్చి
పడేస్తాను.

ఉ—ఒద్దిద్దు; వాడిలో చెప్పకు. వెరినాగమ్మ తెస్తాడు, లేక
పోతాడు. వాడిలో చెప్పవద్దు. నే తెచ్చిపెద్దాను... అబ్బ ఏం
దాహం వేస్తూంది.

కా—మంచిదీళ్ళు తెస్తా (నిష్క్రమ)

ఉ—ఏవల్లకాదు. రామరామ, ఆ పెద్దమ్మ దీని అజ్ఞానానికి

కారణ భూతుడు (కాముడు నీళ్లు తెచ్చి పెట్టును) చేతి కిరిగం దిద్దూ. ఒంగోలేను; తప్పులేదు (తాగి) మంచినిళ్లలో తీరు తుందా ఈదాహం.

కా—మట్టగ తేలుంది తెమ్మన్నారా?

ఉ—(త) వెరిగుంట నైతినే (ప్ర) ఎందు కెందుకు మరేం శ్రమ పడకు. నిల్చునే ఉన్నావు. కూర్చో తప్పులేదు, కాకపోయినా ఈ మన్నస్లన్నీ నలుగురిలో ఉన్నప్పుడుగాని మనంవేరే ఉన్నప్పుడు కూడానా? నే కూర్చోవడం, నీవు నించోడం ఏం బాగులేదు నా మనసుకే.

కా—పెద్దలుగదా. మా నాన్న ఉన్నప్పుడైనా ప్రత్యేకంగా చెప్పేనేగాని ఎప్పుడు నించోవడమే మామూలు.

ఉ—మంచి మామూలే. అడవాళ్లు మనుష్యులు కారుకాబోలు. కూర్చో. ఆహాహా కిందనొద్దు వెరికక్కకట్టు వీడు ఓ కుర్చీ. అయినా కొని పడేశాడుకాదేం. ఈ మంచంమీద కూర్చో.

కా—పర్వాలేదండీ. మా అన్నయ్య ఉంటే కిందను కూర్చోడం కాదుగదా ఎదురుగుండా నించోవడమయిన అలవాటులేదు.

ఉ—అడ్డగాడిదలాగున్నాడు. అడవిల్లల్ని నించోపట్టడవేమి లేకుంటే; నీకు బాధకలిగిస్తూ నే నెందుకు ఇక్కడ? పోతా నయితే.

కా—ఆహా - మామీ ద్దయండి మీ రొస్తే వెళ్ళిపోయేలాగ

చేస్తానా మా అన్నయ్యకు తెలిస్తే చివాట్లు పెట్టడూ? మా అన్నయ్య ఒచ్చేవరకు కూర్చోండి. పోనీ మంచంమీదే కూర్చుంటాను.

ఉ—అలాగ - ఈ వాళ ఇక్కడికి రావడాన్ని ప్రాణం చేర్చింది. నేనున్న ఇంట్లో ఎవరూలేరు. అయిన ఆడది లేని ఇల్లు ఇల్లేమిటి? అంచేతే ఆడదాన్ని గృహలక్ష్మి అంటారు. మనవాళ్లు మళ్ళీ అదేమిటో అలాగంటూనే ఇంటి కళ తెచ్చే ఆడపిల్లని ఇది వితంతున బొట్టు పెట్టుకోకూడదంటారు. కళుండకూడదంటారు. నీ శుభ్రమైన మొహముచూస్తే...

కా—ఏం చేస్తా నన్నయ్యా—

ఉ—పోనిద్దూ అన్నమా ఏమిటి? నా పేరు పెట్టే పిలుస్తూ.

కా—నే నోయ్యోన్నా దింటేను ఈ జన్మానికి.

ఉ—అదేమన్నమాట. చూస్తే సుఖపడవలసిన కాలం అంతా ఇంకా ముందే ఉంది బోలిడంత. అన్నాళ్లు ఇలా తలకు నూనెరాసుకోకుండా, అందమైన చీరకట్టుకోకుండా, ఆ తదియచంద్రభాగినినెన్నోదుట్టి చుక్కబొట్టుపెట్టుకోకుండా ఏ కాకిలాగ ఒంటిగ బతికినన్నాళ్లు ఉండవలసినదేనా? అది కాదునుమా నా ఊహ.

కా—కాకపోతే నన్నయ్యా?

ఉ—మళ్లీ అన్నయ్యంటావు? ఆ మాట మానీద్దు బతిమాలుకుంటాను.

కా—కాకపోతే, ఏదో ఇప్పుడా బులుసు వెంకమ్మగారి మొగుడు చచ్చి రామేశ్రం నెళ్ళొచ్చి, మళ్ళీ పెళ్ళాడల్ని మొన్న గోవిందమ్మకూడ మీటింగు చేసిందట ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ఉంది అలాచేస్తే నలుగురూ మొహంమీద నిప్పువేసి కాల్చురూ.

ఉ—ఏదో ఎవరో చేస్తారనా నీ భయం?

కా—నా మాట కాదండి, నాకేం పైరా పిచ్చా అలాంటి ఊహాకీ, భయాంకీ లోకంమాట చెబున్నాను.

ఉ—అలాంటి ఊహ పెట్టుకోవడం పైరంటావా? ఏమతం! తోటి వాళ్ళందరూ హాయిగా పుట్టినందుకు సార్థకంగా ప్రాణాంకి ప్రాణంగాండి భర్తలతో కాపరం చేస్తూంటే ఎదో విధి వశంచేత ఏ బ్రహ్మగాడి బుద్ధి తక్కువచేతనో. చిన్నతనంలో కన్నులు విప్పనప్పుడు కట్టుకున్న మొగుడు గుటుక్కుమంటే ఇంకా పిల్లగతి అంతేనా! అదా నీ అభిప్రాయం! దానికి బతు కక్కలేదా! దాని క్కాపరంలో తిపి పనికిరాదు! అది మనిషి కాదా? దానికి మొగుడూ కాపరం అని ఆశ ఉండదా! అందులో ఇంతో అంతో చదువుకొనినీలాగ చక్కగా ఉండంటే అలాగుండి పోవడం కర్మమూ దానికి! నీ యందం నీయవ్వనం నువ్వు కృశించిపోవడమేనా! అదా నీ ఊహ! ఏం చెప్పేవు? ఇంతకూ ఇదివరకు కట్టుకున్నవాడితో ఏమురుభవించేవని? మొగుడుచస్తే మళ్ళీ పెళ్ళాడకూడదా! ఏశాస్తా

ఏదేవుడు రాసిబెట్టెడు! ఈ అనాచారం మనలోనే ఉండిగాని మరెవ్వరోనయినా ఉందా? ఏం మాట్లాడవు? నే చెప్పింది నిజమేనా? పెళ్లాం చస్తే మొగుడు పెళ్ళాళ్ళేదూ? అదేనా పాపం చేసుకుపుట్టింది? ఇలాగ నావేపు చూడు. నేనన్నది అవునంటావా కాదంటావా?

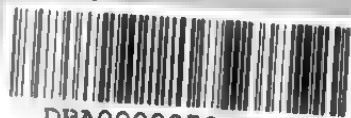
కా—ఏమిటో సంసార్లం కదా! పెద్దలు పెట్టిన మనాచారాలు మన కున్నాయి.

ఉ—మళ్ళీ పెద్దలే అంటావు! వాళ్లు చెప్పిందల్లా శిలాక్షరాలా? వాళ్ళేం దేవుళ్లా? ఏదో మాటసందర్భం వస్తే చెప్పేను. నీ అంతట నువ్వే ఆలోచించుకో నే చెప్పింది నిజమవునో కాదో. ఈ పువ్వు తోచలో వస్తూంటే ఒకరిచ్చారు. తల్లో పెట్టు. ఒక్కమారు చూచి సంతోషిస్తాను. (జేబులోనుంచి తమల పాకులు చెక్కలు తీసి) ఈ ఆకులు నువ్వు వేసికో. మిగిలినవి నే వేసుకుంటాను.

కా—(నవ్వి) నే వేసుకోకూడదు. తప్పు.

ఉ—ఇదెక్కడి పాండిత్యం. ఎన్నాళ్లయి మానేశేవు. వెర్రోడక వేసికో. అదేమిటా పువ్వుకూడా ఆలాగే ఉంచిశేవు. పో న్నే పెడుమనా తల్లో?

కా—లేదు లేదు. తల్లో పువ్వులు పెట్టుకోకూడదు. తమల పాకులు వేసికోకూడదు.

DBA000005910TEL

ఉ—నువ్వేసుకోకపోతే నేనేనా వేసుకోవచ్చును? నేను నీతో పాటును.

కా—అదేమి టలాగంటారు. మొగాళ్ళు మీరు మహారాజులు. మీ కేనిటదు?

ఉ—నాకడ్డు లేదంటూనే అడ్డు చెబున్నావు. ఎందుకు నీకు లేని సౌఖ్యం నాకు? సరస్వతీదేవి తాండవమాడేచోటు ఆనోరు తమలపాకులకే నోచుకొనలేదా? దానిమ్మగింజల్లాంటి ఆ పళ్ళకి ఎంత మంచిరంగొస్తుంది. పోనీ మరేం అనుకోకు. (నాచీ చూచుకొని) మరి నాకు ఉన్నదాన్ని వేళలేదు. సరసిహంతో కూడ, నేనచ్చేనని ఇలాగ కాలక్షేపం అయిందని ఏమి చెప్పకు. చెప్పితే మరేంలేదు కాని; అయినా చెప్పడం ఎందుకు? ఏంచెప్పనని ఏది ఆచెయ్యి ఇలాగ చేతిలోవెయ్యి. (అని కాముడు చేతి దగ్గరకు తన శేతిని వాచును.)

కా—(కాముడు వెనుకకు జరిగి) ఆహా! ఒడ్డంటే ఎందుకు చెప్తాను. నేనేం మనిషినిగానూ?

ఉ—మరినన్న వెళ్ళమన్నావా? (ఉమాకాంతం నివృత్తము)

కా—మాలన్నయ్య వచ్చేదాక కూర్చోండి. మళ్ళ యెప్పుడొకరిగ దయపుడుతుందో.

ఉ—ఎంతమాట నీదయకోసమని నే నిలాగ స్వాతివానకోసం

ఎదురు చూసినట్టు చూస్తున్నాను. రేపొస్తాను. వెళ్తాను. ఇదిగో వెళ్తాను. తలుపు చేరేళి తలుపు వేసి వెళ్తాను.

(అని నిష్క్రమించును.)

కా—మంచిది. మనిషి మా మంచివాళ్లాగున్నాడు. మా అన్నయ్యయినా ఇంత చనువుగా యెన్నడు మాట్లాళ్ళేడు. ఎంత తెలివయినవాడు! మా అన్నయ్య వట్టి మొద్దుగదా. నేనంటే ఏదయ్య; ఏదయిగా మాట్లాడేడు. నన్ను గురించే ఎప్పుడూ ఆలోచిస్తాడట. పాపం నేనుచుంటేనే ప్రాణం బిప్పింది కాదు. పెరివాడు నే వేసుకోనంటే తనుకూడ మానేశేడు తమలపాకులు. అన్నయా అని పిల్చే ఆడదే లేదట. ఆ అలవాటు చేతనే కాళాలు అన్నయ్యా అని పిలవొద్దన్నాడు. ఏమిటో లోకాభిరామాయణం అంతా మాట్లాడేడు. వెధవ ముండలికి మళ్ళీ పెళ్ళంటాడు. నే నిన్నాళ్ళు మొగుళ్ళే కుండా ఉన్నానుకానూ. మొగుళ్ళేకపోతేబతుకేమిటంటాడు! పెరివాళ్లాగున్నాడు. నా మొగుడు చిన్నతనములోనే చచ్చిపోయేరుగదా. నా కిప్పుడు బతుకేం కష్టంగా ఉందీ. మా నాన్న సంగతి అంటేనే వేరు. మా నాన్న పేరు తల్పుకుంటేనే కళ్లంట నీళ్లొస్తాయి. మా నాన్న లేనిలోటు ఎంతమంది అన్నయ్యలుంటే తీరుతుంది.

మా అన్నయ్యతో చెప్పొద్దన్నాడేం చెప్పా? ...అవు నింతోటి మా భాగ్యం వాడితో చెప్పేదేమిటి! అయినా

మా అన్నయ్య కిలాటి కబుర్లంటేనే తలనొప్పి... పాపం మళ్ళీ వస్తానన్నాడు అంత డూరాన్నానా...జోడు చప్పు డవుతుంది. అన్నయ్య వచ్చేడు కాబోలు.

(అని వీధిగుమ్మం వేపు నిష్క్రమించును)

(తెర దిగును)

రం X ము 3.

రా మి నా యు డు గృ హం.

[రామకుమారి ఆంధ్ర పత్రిక చదువుచు ప్రవేశం. అట్లు కొంత సేపయినతరువాత రామినాయుడు ప్రవేశించి]

రామి—ఏటమ్మన్నా ఆపేవర్కి డబ్బు దండుగేనా ఏటయిన నదుస్తన్నావా.

రాకు—రోజు చదువుతున్నాను. నీ కివాళ కొంచెం చదివి విని పిస్తాను. విను ఇదిగో 'ఆంధ్రవిజయం' దీన్ని గురించి చదివీదా? రా—అంటే ఏటి.

రామ—మన తెలుగుదేశస్థులికి ఇప్పుడు వేరే రాష్ట్రం, వేరే గవర్నరు, వేరే హైకోర్టున్నా...

రా—వేరే హైకోర్టు! రచ్చించేరు. అయితే సన్నపట్టం కళ్ళక్కర్లేదా పెద్దదావా?

రాకు—అక్కణ్ణే దీమీద.

రా—రెయిళ్ల కెంతతడబ్బు పోసివోళ్లం ఇన్నాళ్లు. సూడమ్మ
న్నా ఇంతా డబ్బు దండుగ బెట్టుకోని యెల్లితే మనమాటా?
మన మనసులా? అల్ల మాట మనకి తెల్లు, మనమాట అల్లకి
తెల్లు. పట్నం మాత్రం, వ్యా! అమ్మన్నా! ఈ కళ్లు సాలవు.
ఏ టంటావు? రాత్రి ఆయెనకి తీగదీపాల్తో పట్టపవ్వలు నే
సేస్తారు. ఏ టక్కడి మోటారు, ఏ టక్కడి ట్రాములు!
ఎంతదూరమయిన ఓ అణ నేకపోతే అణాపరిక్కి ఎల్లొచ్చును
వాటిమీద. అమ్మీ తునను దిగ్గానే, తంబిడి వీసోళ్లు ఒచ్చి
మనం పిలవకుండానే మనమాటల మోసేస్తారు. ఆ తునను
ఏటమ్మన్నా, ఇక్కడనుంచి ఆ బొమ్మర్ల ఇంటికాడ వర్కు
డంటాది. అమ్మాస్తూ నే నుండిపోనాను. ఆ తమ్మిలివీసు
కూలోడు మూటపట్టుకొని ఎటుపోనాడా ఓ గంటనెక్క
యెడికితేగానిదారికేడుకాదు. ఎంత ప్రజంటావు? ఎంకాపురం
తీర్తంబంటి తీర్తాల్ని రెండుకలపాలి. వాడు నన్ను అక్కడే
ఓతుల్ని తీసికెల్లి ముక్కాలిరూపాయి కుడు అన్నాడు. అంటే
ఏటర్థం? నచ్చి గింజుకోని ఏలాగయితేం ముప్పావలా అని
పక్కనున్నోళ్లు సెబై తెల్పింది. కుడ్డం అంటే ఇవ్వడంట.
యెదవబాసమ్మన్నా. ఏటి నాల్గుడుగలు మోసేడు. ముచ్చవక
కూలంట. ఏటి నే మోసుకోనేను? ఆ డొదిల్తినా? కూలియ్య
కపోతే జమాన్తో సెబైనన్నాడు. తరువాత నా దండగడి

యం, మెల్లో పతకం గట్టాసుంచి కొంతమెత్తబడి కాలా
యేళ్ల బ్రతిమాలుకున్నాడు. ఇదేటన్నని చెప్పి పారేశాను -
అమ్మన్నా మన తిళ్లు, పంత్రిళ్లు సాంబారంట అది పోనీసీడు
కాలువలై పారాల. అంతా పావలాకే నమ్మన్నా. అరిటాకులో
బోజనం, తరవాత అరుగులమీద పడక... కాని డబ్బు మా
అయ్యింది. కచేరి కల్లడం... ఈమారు నీకు సూచిత్రాకదా.
రా.కు.—తర్వాత..... అంతర్జాతీయ వినాహ సమస్య...
ఇన్నాళ్లు మన ! బ్రాహ్మర్షి సంబంధాలు లేవా, ఇటుమీ
దెందు కూడదు? జాతిభేదా లేమిటి? అందరు ఒక ర్నొకరు
జాతి అడ్డులేకుండా పెళ్లా డొచ్చు నని కాశీభట్ల ఉమా
కాంతంగారి ఉపన్యాసం.

రా—ఏటి? నీ సంగీత మేష్టలేనా ఏటి?

రాకు—ఊ. ఊరి పెద్దలముం దుపన్యసించేరట.

రామి—పంతులు ఏంటంటాడో సదువు.

రాకు—“అంధ్ర మహాజనులారా! భారతీభక్తి పరాయణులారా!
నకల విద్యాధురంధరులారా! తమవంటి మహాశయులతో
గూడుకొన్న ఈ మహాపరిషదముముంగల సర్వ భారతీయ
సమస్యయే కాక అంతర్జాతీయ సమస్యయగు అంతర్జాతీయ
వినాహమహాసమస్యగూర్చి చర్చించి ఉపన్యసించుపుణ్యము
నాకు లభించిన ఈ దినము కడు సుదినము”.....తర్వాత
...“మన్వాన్విజ్ఞవల్క్య నారద గౌతమ బృహస్పతి పరాశ

రాచి మాతన స్మృతులయందుగాని వేదములయందుగాని ఉపనిషత్తులయందుగాని సచారాత్మలందు తారామండలోపేత మైనిర్మలమై దీపించుటక నముక్తింద సమావేశమై పండితోత్తములు పారయాణ కేయునవుడు మీరు వినెడు భారత భాగవతముహాపురా శతీహాసములయందుగాని ఇట్టి వైపరీత్యము, ఇట్టి భగవద్వాక్య విరుద్ధము, ఇట్టి హైన్యము, ఇట్టి జాత్యాభివృద్ధి వృద్ధదాయకము, ఇట్టి అసందర్భము, ఇట్టి అజ్ఞానము, ఇట్టి సామరస్యము వినియుంటిరా? లేదు; చదివియుంటిరా? లేదు, లేదు. ముమ్మాటికిని లేదు"... తర్వాత "బ్రాహ్మణేతరచిన్న దానిని బ్రాహ్మణులు చూచుట లేదా? అపించుట లేదా? ఒండొరులమనసు లేక భవించినను జాతి నిర్బంధమును రాక్షసియొక్క వాడిగోళ్ళ బడి నలుగురి నోటనుబడుచుండుటమనముచూచుచుండుట లేదా? నాయులు బ్రాహ్మణులకన్న తక్కువవారలా? పరమాత్ముడు తన చిద్విలాసము చేత హిరణ్యగర్భ నిర్గతుండై లీలాకాంతమగుమానవకోటిని సృష్టిజేసినపుడు, వీడు నాయుండు, వీడు బ్రాహ్మణుండు వీడు మరొకండు అని మన ముఖములపై లిఖించెనా? (కరతాళధ్వనము) వీరలు ఇష్టమయినయెడల ఒండొరుల వివాహము చేసికొనగూడదని శాసించెనా? నేనును ఉపనిషత్తులను స్మృతులను ఇంతయో నంతయో పఠించియున్నాడ. ఏతద్భావంబును గ్రహించియున్నవాడ. అందెందు

నిట్టి వైపరీత్యములు వ్రాయబడలేదని నొక్కి వక్కానింప గలను. ఇంతేగాదు. అర్థము సరిగ జూచిన అంతర్జాతీయ వివాహము లుపచరణలోనికి తీసుకురావలెనని గూడ యందధికారముగలదు. దీని విషయమై ఏసొకచిన్నగ్రంథము ప్రచురించు చున్నాడ గాన ఆవిషయమిప్పుడు విపులముగ చర్చింపను.

నాయులకు గల తక్కువ యేమి? కష్టసుఖములు అందరివి ఒకటిగావా? నాయులపిల్లలైన నేమి? సమృద్ధమైన యవ్వనములోనుండి అండములరాసులయి మధుమృదుగాన కళాచాతుర్యలై దేవాంగనల కనంగశాస్త్రము విప్పిచెప్ప శక్తినిపుణతగల నాయుల పిల్లలు లేరా? వారిని జూచి బ్రాహ్మణు లెంతమందియో వీలైనచో వివాహ మాడుటకై ఉవ్విళ్లురుచుండుట మనము చూడలేదా ... (హాసము) ... తర్వాత... “ప్రకృతి గుణములకు విరుద్ధముగ నిర్బంధింపబడిన ఈ జాతి యను మహాఘోర.....

రా—అమ్మన్నా! అయితే పంతు లొచ్చి సూద్రపోల్ల పిల్లల్ని బాపనోరు పెళ్లాడితే తప్పునేదంటాడా?

రా.కు—అలాగే. కాలము మారుతుంది కదూ నాన్నా.

రా—మన పెద్ద లొప్పుకోలే. బాపనో రెచ్చయినోరుగదా, కాపోల్ల పిల్లల్ని పెళ్లాడుతారా? మన మంట ఏమోగాని

... ఏటి? నిజమే. బాపనోళ్ల ఎక్కువ ఏటి? ... మనకన్న ఎచ్చైనడబ్బంటేని. కనిష్టీబ్బనికూడా చేస్తున్నారు. మనకన్న ఎక్కువ బుర్రలు మారుస్తారు. ఒయిసుకి బాపనోళ్లేటి? సూరదపోళ్లేటి?... మరి అమ్మన్నా! ఇయ్యా ఉంటాయి పేవ రో? నీ కలాళు పాటా లుండవూ?

రా—ప్రపంచకజ్జానంకోసం అనిమా మిస్సమ్మగారుకూడ ఇలాంటివి చదవమని చెబుంటారు. మొన్న మిస్సమ్మ మనింటి కొచ్చినప్పుడు ఈ సంగతే అమ్మతో చాలాసేపు చెప్పింది. అమ్మ మూతం ఇది బ్రాహ్మర్లకి తప్పలేదు గాని, మనకి అలాగ పెళ్ళాడి బ్రాహ్మర్లని పాడుచేయడంవల్ల పాపం తప్పదని అంది. మిస్సమ్మ అదంతా చేదస్తం అంది. అమ్మకు అలాగంటే కోపం వచ్చింది. ఇదంతా బాగులేదని మిస్సమ్మ వెలిపొయింది.

రా.నా.—ఏటో ఈ గొడవంతా నాకూ నీకూ ఎందుకు? ఎంకా పురంనుండి గరిసె డిత్తనోలు మలిపంటకి తోలుకొచ్చేను. భూమాదేవి దయ్యం టేను ఒచ్చీవుడు మనపని సూద్దు, ఎంత బాగుంటదో? బియ్యేళ కానే దింకాను. పో, సల్లి తిను.

(రా. నిష్క్రమింప)

(తెరదిగును.)

రంగము ర.

[రత్నమాల గృహం—ముందు భాగము.]

(ఉమాకాంతం రాగవరస నేదో పాడుచు)

ఉ—కలియుగా న్నుద్ధరించడానికి పుట్టిన శ్రీకృష్ణుని గున్నా
గాని మొత్తంమీద అశియారువా భూర్మే ఒస్తా డింకా
నని ఎదురుచూస్తున్నారు. పైదర్శములు! అప్పుడే వచ్చేడు. ఉమా
కాంతం అనే పేరుతో సంఘసంస్కరణం మొదలుపెట్టేడని
వీళ్ళి తెలియదుగదా. దీన్ని ఉపనిషత్తుల్లో అవిద్యలనగా ఇగ్న
రెన్నులనిలన్నారు. ఈవారేంత క్రొడెప్రే! గ్రాము! వీస్కాన్సరె
న్నలో పెసిడెంటు విల్సన్ కైనా ఇంతవని జోరుంటుందీ!
ఉమాకాంతంగారి ప్రభ ఏం కాంతియుతంగా వెలుగుతూన్ది!
ఓమూ ల్నింద్రు డసూయబాధ పడలేక నస్తున్నాడు; మరో
మూన్ది మన్మథుడు ఛెడ మాడిపోతున్నాడు. ఉమాకాంతం!
ఎంతవాడవోయి? నామీద పద్యాలు నేనే చెప్పుకోవల్సి
వస్తుంది కాబోలు. అం డ్డేరీజ్నోడౌ టైవి ల్మీ ఏ ఫి ట్టీరో ఫరె
నెపి కోయెం.

ఒ! గుండె కొట్టుకుంటూంది. ఆ ఆ ఆ గాగు. తల్పు
కున్నది తప్పుతుందా?

“జలహతాననవానవాదినురపూజాభాజనంబై... ..”

(పద్యమును రాగవరుసలో చదువును.)

శ్రీకృష్ణుడు రుక్మిణీ నత్యభామ లనేమహాంటివాళ్ల నిద్దర్ని భార్యలగా జేసికున్నట్టే నే నీ రత్నాన్ని రామకుమార్ని వివాహంచేసికోవడమా? లేకపోతే రామకుమారిని వివాహం అడి ఆరత్నాన్ని అట్టే పెట్టుకోవడమా? అన్నా! మరిచిపో యేను. నాప్రియమైన కమలో? వీర్భిద్దర్ని తల తంతుండే. ఇందులో ఒహా హాకు. ఎవన్ని చేబట్టినా సోషలిఫార్మే.

ముగ్గుర్ని వివాహం అడ్డం ఎలాగా కుదరదు. ఇద్దర్ని చేసుకుంటే ఇంక ఇంట్లో రోజు సపుత్రు ల్తగువు లేవదు తీరుస్తూ కూర్చుంటాడు? నా మీద ఎచ్చు యిష్టం అని ఒకరైలింటే, నా ! పువ్వులదండ ప్రత్యేకంగా తెచ్చేరోలని రెండోది. నా ! జపా నివసనకర్త ప్రత్యేకంగా తెచ్చేరోలని జవాబుదానికీ. ఇలాగ ఇక వాళ్ల కయ్యాలు. వాల్భిద్దరిమధ్యకి నే వెళ్ళడం. దీని వేపుచూస్తే దానికిదుఃఖం. దాని వేపు చూస్తే దీనికి దుఃఖం. ఎదురుగా నిల్చోబెట్టి ఇద్దరిమీదా చెరోకన్నా బారేసి మాట్లాడాలి. మాటల్లో ఎచ్చుతగ్గు లొస్తే మరారాత్రి “శిరమచ్చో తొలగించె వామపదంబున” అనిముద్దుముద్దుగా వాడన్నాడుగాని, నాకుమాత్రం మొహం బద్దలగుతుంది. అప్పుడు రెండోఅవిడ నిక్కుతూ నీలుతూ వచ్చి నే చెబ్బే విన్నారా అని ఆవిడగారిచేత దెప్పులు బుగ్గ పొడుపులు. అంచేత వీళ్ళకి వేరే వేరే మేడలు కట్టించాలి, అంటే ఎస్తాబిమమెంటు డబుల్చెయ్యాలి. అబ్బే ఇద్దరి

భార్యల్ని కట్టుకుని సుఖపడ్డ ముందావా డనడో భవిష్యతు
అలోచించాలి. ఏం పాలుపోకుండా ఉంది. ఫర్ అండగెస్టు
ఆర్గ్యుమెంటు మెమోరాండ ముక్కటి తయారుజేస్తే కాని
ఇష్యాలు క్లియర్గావు.....చూద్దాం.....

(లోపలికి వెళ్ళును.)

అదిగో కాంతారత్నం, రత్నమాల, రత్న

రత్న — (లోపలిగుమ్మమునుండి వచ్చి) ఒస్ట్రోహో! మీరేనా!

ఉ — నే కాకపోలేదు రెవ్వరు నీ దగ్గరికి... ఓహో మరిచి

పోయేను. నీ కేం నీ కాళ్ళదగ్గరికి రాజాధిరాజులు రావ

డాన్ని నిరీక్షించుకొని కూర్చోంటారు. నేనే ఉన్నానూ నీకు?

ర — తోవ తప్పినట్టుంది. నేజ్జాపకం ఉన్నానూ?

ఉ — ఉండకుండా ఎలాగ?

ర — ఎలాగనికూడానా అడగడం? కృతయుగంలో వస్తానని చేతి

లో చెయ్యేసి మర్చిపోవరకు పిక్కరేడుగదా. మీ మాట

తేట లెక్కడి కల్లేయి. మీ లెక్కడి కల్లేరు. అయినా అడ

డాన్ని బుద్ధితక్కువ. మగవాళ్ళ న్నమ్మమని ఎక్కడుంది?

మీ రెం చేత ఇతే పడుగు పెట్టడం మానీశేరో తెలుసు

గాని అయినా మీ నోటంట వింటాను. ఏదీ

ఉ — తెలుసు నంటావే? మరి నే నెందుకు చెప్పడం?

ర — పంతులుగా రేం శలవిస్తారో విందామని.

ఉ—నే మాట్లాడితే నా స్వరసారుస్యమా, మాట చమత్కారమా? బాగులేని నే చెబితే బాగుపడుతున్నా. ఆ ముత్యాలమాటలు ఏదీ నువ్వేమొదలు బెట్టు.

ర—నే మొదలుబెట్టన పెట్టాను. మీరే పూర్తి చెయ్యాలి.

ఉ—ఇలాగ పూర్తి చేస్తాను. (అని ముద్దులాడబోవును.)

ర—(తప్పించుకొని) చాలాలు దూరంగావుండి మరీ మాట్లాడండి.

ఉ—ఏం ఇంత వింతగా మాట్లాడుతున్నా ఏవేళ?

ర—మీరు వింత వస్తు చేస్తూ ఉంటే నే వింతగా మాట్లాడగూడదో?

ఉ—ఏమిటో నీ మనోభావాలు బోధపడవు నాకు.

ర—నా మనోభావా లెలాగ బోధపడతాయిప్పుడు?

ఉ—ఏదీ సిగరెట్టు కాల్పు. ఇది లేటె ప్రిజ్ పను.

ర—ఇది బాగుంది.

ఉ—అహ మిస్సాడిస్కూవ రెలాగ కాలుస్తూందో చూడాలేండ్రో. పోనీ, నేసారంగధరుడ్నట, నువ్వు చిత్రాంగివీ నట. నిజం అలాగయితే ఏంచేస్తావో చెయ్యి.

ర—అంత బతిమాలుకోవడాన్నే ఈ దశ పట్టింది నాకు.

ఉ—ఆ వేళ ఇలా గండుకో. (పుచ్చుకొని పంచి అట మొదలు పెట్టుదురు). ఇప్పుడు కొంచెం శాంతించిందా రాణీ? రాణీ నాది.

ర—అయితే రాజుకు రాజు నాది.

ఉ—నువ్వు రాజీవి.

ర—నరే ఇన్నాళ్లు ఎందుకు కనబడలేదో చెబుదురా?

ఉ—ఏమీ లేదు; దీని కో పెద్దకారణం ఏమిటి మైలవో? నీ దివ్యవిగ్రహం ఎప్పుడూ కళ్ల కట్టిన ట్టుంది. న న్నింత మట్టుకు పట్టించి అడగడానికి కారణం నువ్వు చెబుదూ.

ర—ఏ ముంది ముంజేతి కంకణం.

ఉ—అ దేమన్న మాట, నీలద్దంలో ఎలా ప్రతిఫలిస్తుందో అని.

ర—మీ చేత లన్నీ ప్రతిఫలిస్తూనే ఉన్నాయి. ప.తులుగారికి నరిగ్గా తెలియదుగాని, నమ్మినవాళ్ల న్నమ్మకం ఉంచకుండా తమరు నన్ను కాదని మరొకరు, వారు కాదని ఇం కొకరు దగ్గరికి వెళుతుంటే మీకూ నాకూ గల బాంధవ్యం శిథిలం అవుతుందా లేదా.

ఉ—అ గాగు హార్టు మీద డైమన్డ్స్ తీస్తూ వేమిటి పట్టు?

ర—నే చెప్పేది వినబడుతుందా.

ఉ—నీ కన్నోకు లొచ్చాయి; ముక్క లెచ్చు నాది.

ర—నే నంటూన్న దేమిటి?

ఉ—ఈ మారు కలపడం నీది.

ర—మీరు కలియందే.

ఉ—మొన్న మనం తీయించుకున్న ఫోటో వచ్చిందా?

ర—తేలే దింకాను; తెస్తే తిరగొట్టిస్తాను.

ఉ—అదేం? పూవులో నువ్వే బాగున్నావు నాకన్న.

ర—అందుకు సందేహం ఏమిటి? వ్యవహారం చూస్తే తెలియదు.

ఉ—మధ్య నాట మరిచిపోయేవు.

ర—నేనా? మీరా? ఆట సంపూర్తిగా ఆడమనే నా మనవి.

ఉ—తప్పకుండా.

ర—మాటలు గాలికి పోతా యనా?

ఉ—పంచు. పంచందే ఏమి టాడ్డం?

ర—మా టివ్వండి.

ఉ—నా మాటే ఏమిటి? నేనే నీ వాడ్ని.

ర—అయితే ఆట చాలించండి.

ఉ—అయితే పాడుదూ కొంచెంసేపు. (తాను వాయిస్తూండగా

రత్నమాల కొంతసేపు పాడును)... ఇదిగో ఈ రాజు మృతి

ఇలా గుంటే ఈ రెండు పిక్కలు ఇలా గుంటే, అవి ఎర్రవి

నీ జంతువలు మూడెత్తుల్లో కట్టివేయి చూస్తాను.

ర—మొదటి ఎత్తే తప్పింది. ఇక నేం కట్టను? పై మెంతయిందో

(ఉమాకాంతం జేబులో చేయి బెట్టి) ఏమిటండో ఈ ఉత్తరం

విప్పకుండానే ఉంచేశారు నే విప్పుదునా?

ఉ—ఏదీ? ను వ్విప్పొద్దు. అందులో ఏం లేదు.

ర—మరి నే చూస్తే తప్పు లేదు.

ఉ—నీ కేం జోధపడుతుంది? ఇంగ్లీషులో ఉంది.

ర—లేదు లోపల తెలుగులోనే ఉంది.

ఉ—ఇలాగ తెద్దూ తే. తే.

ర—ఉం డండి.

ఉ—చెప్పిన మాట విను. తే తెమ్మంటే.

ర—అయితే తీసుకొండి (అని విసిరిగొట్టి) మీ ఉత్తరా లెవరి
క్కావాలి? మీ రెవరి క్కావాలి?నా మీద ఇంత నమ్మకం
ఉందని తెలియలేదు, ఇన్నాహూను. మీ ఆవులు రాసిన
వుత్తరాలు చూడ్డాన్ని నా కేం పని? ఇన్నాహూ రానివా
ల్కివా క్కేందుకు వొచ్చేరు గుట్టు బయలుపెట్టుకోవడానికి.
మా ముసల్ది అబద్ధం ఎందుకు చెబుతుంది. సెలవు. సెల
వండి పంతులుగారు.

[నిష్క్రమింపు]

(తెరదిగును.)

—

నవజీవనము.

అంకము - మూడు

రంగము - ౧.

(రామకుమారి గృహవరణమందలి పువ్వులతోట.)

(రామకుమారి ప్రవేశము - పుస్తకం చదువుకుంటూ)

రా—నిజంగ బిల్వణుడు దేవుడా అనిపిస్తుంది. ఏమిటి పద్యాల సారస్యం. “అంధుం డెక్కడ చంద్రు డెక్కడ...” (పద్యం రాగవరణలో చదివి) మా మిస్స మ్మిలాంటి పుస్తకం ఉందనే చెప్పింది కాదు. ఈయనంటే నాలుగూ చదువుకోడం చేత ఏ పుస్తకంలో ఏ ముం టుందో తెలుసును గనుక తెచ్చేరు గాని... మొన్న మళ్ళీ నా పెళ్ళి సంగతి మాట్లాడే రాయన యెందుకు చెప్పా. చదువు సాంతం కాలే దప్పుడే పెళ్లమిటి... (పుస్తకం చూస్తూ ఉండును.)

(ఉమాకాంతం ప్రవేశించును.)

ఉ—ఏమి రామ్ముమారీ! ఏం దీర్ఘాలోచనో ఉన్నావ్?

రా—ఇ దేమిటి తొమ్మిదయిన తరవా టిలా గొచ్చేరు.

మీ లెక్కద్దులాగే మీరు చేసే పనులకూడా కొత్త తోవలు తొక్కుతున్నాయి.

ఉ—మెల్లిగా మాట్లాడు. నువ్వలాగ ఒక్కరైతూ ఈ తోటలో ఉంటావా, ఉండవా? అని మా ఆలోచించేను సుమా రావడాన్ని.

రా—సాయంత్రం రాలే దేమండీ

ఉ—ఒక్కనాటికేం, నువ్వలాంటప్పుడు ఈ తోటలో ఈ వెన్నెట్లో ఈ పువ్వుల మొక్కల మధ్యను ఏలా గుంటావో ఒక మారు చూసి..... మరీ వెళదాం అని బుద్ధి పుట్టింది.

ర—ఏదో మాట మింగేశారు!

ఉ—మింగడం కాదు. నాలుక చివర్నుంది. రావడాన్ని జంకు తూన్ది.

రా—ఏమిటది. అంత జంకుకి నా దగ్గర కూడాను.

ఉ—జంకేను. నీ దగ్గరేను. మన ఖర్మం. మన దేశాచారాన్నుంచి కాని, ఇదే ఇంగ్లం డయితే ఎంత స్వేచ్ఛ, ఎంత సౌఖ్యం, ఎంత ఆనందం.

రా—పర్యవసానం తేల్చండి.

ఉ—ఏం తేల్చను. నే నిచ్చింది చదివేవా?

రా—ఓ. చాలామట్టుకు చదివేశేను. మా మిస్సమ్మ ఇలాంటి పుస్తకము ఉండని చెప్పిందే కాదండీ.

ఉ—(పక్క న్నవ్వి) మిస్సమ్మ, పుస్తకం, చూపించడం ఊనా? మతిలేక గతిలేక క్రైస్తవ మతంలో కలిసి, మేమూ ఓమను

మృగం అనే తల్లి ఎత్తుకుని తిరిగే మూలకులం మీ మిస్సమ్మది. మిస్సమ్మనంగ తే చెప్పావు? పాతికేళ్ళొచ్చినా, చంటిపిల్లే. గాగరా తప్పదు. ఎంతమందిని చూసినా, ఇంక పెళ్ళిడప్పుడే బచ్చిన కన్నీయ. ఇక చదువేమిటి? ఎందుకూ పొందనినాలుగు ఇంగ్లీషు ముక్కలు; తల తోక లేని బైబిలు తెలుగు; ఇక్కడికిమిప్పు ర్ణ పాండిత్యం. మత్తయనువార్తతోటి, మీమామయ్య సువార్త తోటి మత జ్ఞానం. ఆలాంటి కిరస్తానవుది, ఏదో ఈమాయ గనర్న మెంటు దయచేత మీకు చదువుల్చెప్పడానికి అమరు కుంటే, నీకు చదువడాన్ని బిల్వణీయం చూపించలేదంటావు? నక్కెక్కడ దేవలోకం ఎక్కడ. ...చదివేవానువ్వు? బోధ పడిందా?

రా—కాని ఆ బిల్వణుడు మాత్రం నమ్మక స్వాన్నిద్రోహం చేసేడు సుమండీ.

ఉ—ఏమిటి! ఎవ ర్న మేర్పరు? ఏమని నమ్మేరు? ఏం ద్రోహము చేసేడు? నీ కలాగెందుకు తోచింది?

రా—ఏ మనేమిటి? చదువు చెబ్బానని వెళ్ళి కొనకి ఎమకి తెలియ కుండా.....

ఉ—పుర్ణం నాడు సముద్రం పొంగడం మానుతుందా? ఎంచేత? చంద్రుణ్ణి చూశేనా? అందులో జరిగింది లోకధర్మం, ప్రకృతిమార్గం ఉన్నా. విన్నావా. గురువు, శిష్యురాలు అని మనుష్యులు పెట్టిన పేర్లు. స్థూలశరీరాన్ని సంబంధించినవి.

అనలు మనోభావాలు, తన్ములంగా వచ్చే సంబంధ బంధాలు
దైవకృతాలు. విన్నావా. ఈ భేదం ఎప్పుడు మరిచిపోకు.
అంతరాత్మ సంబంధమైన విషయాల్ని, కేవలం రక్తమాంస
సంబంధములైన విషయాలుగా ఎంచకు. నువ్వు ఇంకా
చిన్నదానివి, కాని పెద్దపెద్దవాళ్ళే ఇలాంటితప్పులు చేస్తూం
టారు. ఇలాంటివి తప్పులు అని పామరులందరికీ గట్టిగా బోధ
పడ్డానికేగదా మొన్న ఆ పరమపవిత్రుడు, ఆత్మశుద్ధుడు,
ఆ శ్వేతగురువు, తన శిష్యురాల్ని, మనజాల్నిదై తేనేను, యా
వనంలో కొచ్చివరకు దానికి జ్ఞానం నూచిపోసి తనలో రమా
రమి సమానజ్ఞానురాలైన తరువాత లోకానందంగా వివా
హంచేసికొన్నాడు. ఇక నొకటి. బిల్లుణుడు బ్రాహ్మణునా?

రా—ఏమో.

ఉ—చెబామ్! బాగా చదివేవు. బిల్లుణుకవి బ్రాహ్మణుడు.
యాదుసేపూర్ణతిలక క్షత్రియాంగన. వీ భిద్దరికి శాస్త్రోక్తం
గా వివాహము అయింది. పూర్వం అంతర్జాతీయ వివా
హాలు గొప్ప గొప్ప ప్రముఖులే చేసుకొనేవారు.—చూశా
వా ఈ నాళ దళింకాను. ఆచంద్రుడికి ఒంటిమీదకి
యశావనం పూర్తిగా రానేలేదు. అయితేనేం? మనస్సు
నప్పుడే ... వాడి రాజసాన్ని ఏమి లోటు? గులాబిపువ్వు
లేతదే అనుకో. అయితేనేం దాని ముల్లు వాడిగా ఉండదూ.

చూడు చూడు. మబ్బులోకి పారిపోయేడు. కారణం ఏమిటో తెలుసునా?

రా—దీని క్కారణం ఏమిటి?

ఉ—బాగు ది. నీమొగం చూసి సిగ్గుపడి పారిపోయేడు.

రా—అబ్బో.

ఉ—అదిగో నువ్వు మొగం వంచుకుంటే మళ్ళీపైకి రాగలిగేడు.

ఏ దేదీ? ఆ ఉంగరం ఏం మెరుస్తున్నాది. మంచి దొకటి నే కూడా చేయిస్తునా?

రా—మొగ్గలోకి నగ లేనిది?

ఉ—నా కోసమా? మరి నీ చేతికాని

రా—నాకు మీ రెండుకు ఉంగరం పెట్టడం?

ఉ—అలా గడుగు; మన కలిసిన స్నేహాన్ని

రా—నా కక్కలేదు.

ఉ—నే నిచ్చి ఉంగరం ఆ వేల్చి పెట్టుకోకూడదా? నా ఉంగరం ఆమాత్రం పుణ్యం చేసుకోలేదా? ఇదే పారిసులో పిల్లలయితే ముద్దెట్టుకుని మరీ పెట్టుకుందురు. నే చెప్పలేదా ఇదంతా మన దేశాచారా ల్నాంచి, మన సంఘం దురదృష్టంనుంచిన్నీ ముఖ్యంగా నా కర్మంనుంజీన్నీ. ఏది ఆ చెయ్యిలొగియ్యి. (లాగజోవుచు)

రా—(తప్పించుకొని) ఎవరైనా చూస్తూ రుండండి.

ఉ—ఇప్పుడెవరు చూస్తారు?

రా—అయితే మూత్రం.

ఉ—అయితే ముట్టుకో కూడదు నిన్ను?

రా—ఎందుకు?

ఉ—కారణం గావాలా?

రా—ఓమా రిప్పుడు ముట్టుకోవడం ఎందుకు పోనిండి.

ఉ—చెప్పమన్నావా?

రా—పోనిడ్దుదూ

ఉ—ఏదీ నన్ను చూడు

రా—ఏమి?

ఉ— నే నంటే ఇష్టం లేదు?

రా—నే లేడన్నానా?

ఉ—అయితే ఆచె యిల్లా ?య్యి ఒకమారు.

రా—మళ్ళీలేదేనా?

ఉ—ప్రాణం లేని ఆ ఉంగరంపాటు చేసేను కానా? నే పట్టుకో కూడ దావేల్ని? ఏదేశాలులోనో నేసిన ఆ చీరపాటుచేసేను కానా? నీ ఒంటిని నే నంట గూడదా? (అని దగ్గరసా చేర బోవును)

రా—నాకు నిద్రవస్తూంది; నే పోతాను; న న్నేమి చెయ్యకండి

ఉ—ఇదిగో

రా—మానాన్న వచ్చినా తంటా; మీరు వెళ్ళండి.

ఉ—మీ నాయ నిప్పుడు రాడు.

రా—బాగుం దొస్తేనో?

ఉ—మళ్ళీ అదే. కాకనేకా దొకవేళొస్తే ఇంగ్లీషు మాట్లాడుతూ కూర్చుందాం. చూడు నావేపు. కొంచెం ఇసింటారా. ఆ చెట్టు నీడ పడి మొహం సరిగ్గా అవుచడం లేదు.

రా—రోజు చూస్తున్న మొహమే కదూ.

ఉ—ఏం మాటన్నావు! రోజూ కాదు. ప్రతి నిమిషం కూడా చూస్తూ ఉన్నా తనివి తీరుతుందా? నా శరీరం ఎక్కడున్నా నా మనోదృష్టి భారలు ఎప్పుడు నీ ముద్దుముఖంమీదే పడేలాగ పరమియ్యరా దేవుడా అని నిన్న రాత్రి అల్లాడేవున్న ప్రాప్తస్థానే యున్నాను.

రా—ఏం మాటలు నేర్చుకున్నారండి.

ఉ—నేను మాటలాడ్డమే నేర్చుకొంటే నీకు నాకు ఇన్నాళ్ళు ఇంత దూరం ఉంటుంది? సరిగ్గా మాటలాడ్డం చాతనైదికాదు కదా, అని నే నెంత దుఃఖపడుతున్నానో నీకు తెలియదు.

రా—ని ద్రొస్తున్నాది. పోతానండి.

ఉ—మళ్ళీ నిద్రంటావు? నిన్ను చూస్తే నా నిద్రంతా ఎగిరి పోయిందికదా! ఈ వెన్నెట్లో ఇలాగ నా కెదురుగా కూర్చొని మాట్లాడుతూండగా నిద్ర పరూస్తే నే నమ్మను.

రా—లేవు రండి. నా కిప్పటికీ సెలవు యిప్పించండి.

(లేచి సమస్కరించును)

ఉ—అబ్బ! ఈ మర్యాద లెక్కడ నేర్చేవు?

రా—కోపగించక.

ఉ—కోపమేం. నీ దాసుడ్ని నువ్వు కట్టాక్షిస్తే నాకు బ్రతుకు.

వచ్చినవాడ్ని వచ్చినట్టే వెళ్ళమన్నావా?

రా—పోని ఆ తోవంట వెళ్ళండి.

ఉ—ఇంతేనా?

రా—ఈ వువ్వు ల్లండ నేనే గుచ్చేను. తీసుకు వెళ్ళండి.

ఉ—ఇలాగ పాశ్చాత్యమామన వేళలవుడు భర్త మెడలో భార్య వేస్తుంది.

రా—అక్కలేని మాట లాడకండి. నేను మీ మెల్లో వేసేనూ?

ఉ—వేస్తే బాగుండు నని అంటున్నాను. పోనీ అయితే నన్ను వెళ్ళమన్నావా?...అబ్బబ్బ పలుకే బంగారం. మాటాడు దూ - ఆచెయ్యేది?

రా—జాతక చెబ్బారేమిటి?

ఉ—నాకు చేతనైస్తే అది.

రా—ఏది చెప్పండి చూస్తాను.

ఉ—నువ్వు రామినాయుడు కూతురివి. నీకుపద్మాలుగేళ్ళున్నాయి.

నీ కేరు రామకుమారి. నీ కింకా పెళ్ళి కాలేదు. నీ క్కావల

సిన వాడ్ని, నీ జాతి కాకపోయినా పెళ్ళాడుతావు. క క్యాణ

లగ్నం కూడ దగ్గర పడుతూంది.

రా—చాచ్చులు. ఎప్పుడూ ఒకటే ముక్తాయింపు. మంచి జ్యోతి

పం నేర్చెరు—అడుగో మా పర డొస్తున్నాడు. ఏ మమ
కుంటాడో ఏమిటో. ఎలాగ ఊ

ఉ—నే వెళ్తాను వెళ్తాను. ఈతోవంట వెళ్తాను. పడుకో పోయి.
వది అయింది వెళ్తాను. (నిష్క్రమించును)
తె ర ది గు ను.

రం గ ము—

[శంకరశాస్త్రి గృహము.]

[ప్రవేశము:—నరసింహము, ఉమాకాంతము, శంకరశాస్త్రి]

నర—శాస్త్రి! నువ్వు చెప్పినట్టే నిశ్చయం చేశానా.

ఉ—అదేమిటోయి? నాతో చెప్పకుండానే! వా డేమిటి
చెప్పేడు? నువ్వేమిటి నిశ్చయంచేశావు?

నర—మా చెల్లెల్ని ప్రయాణం కట్టేశానా.

ఉ—అదేం అలాగ?

నర—సంసార వ్యాపకంతోట రోజంతా పొద్దెక్కిపోతూంది.

ఏదో క్లబ్బులో ఉంటే నిర్వాచిగా కాలం గడిపేవచ్చును. మరి

శాస్త్రి కూడా ఇంటివాళ్లు క్షాంతి తీసి టిచ్చినట్టు

కనబడుతుంది. వీడు కూడా మాయంటికే వచ్చిస్తాడు—

ఏమిరా! ఈవార పరాగ్గా ఉన్నావు?

ఉ—శాస్త్రీకా క్షార్త రీటు?

నర—మరలాగ నిశ్చయించేశాం.

ఉ—అంతేనా? నిశ్చయం మారదా? పంపించిస్తావా? పంపించితే నేవా?

నర—బండికోసం వచ్చి ఇలాగ నిమ్మల్ని చూచిపోదా మని ఒచ్చేను. రైలువేళయింది, పోతాను.

ఉ—అవు నేమిటాతొందర? ఇం తకస్మాత్తుగ పంపించడం ఏలరా? నాలుగు చూపించనై నా లేదుగదా! ఓ నాల్గురోజులుంది, మ్యూజియమ్కి, సిసీమాకి....

నర—వాళ్ల మొహం. వాళ్ల కందుకురా అవి? బోధపడాలా చెయ్యాలా? వాళ్ల కిలాంటి వేం బుర్రకెక్కవు. మొన్న నోమారు తీసుకెత్తానంటే మేమేం సంసార్లం కామనుకున్నావా అని పడ చీవాట్లు పెట్టేరు. చూసేవా సిద్ధం అయిన ప్రమాణం. మీ అన్నయ్యకి వై రిచ్చీసే నప్పుడే.

ఉ—ఎక్కడ్నుంచిచ్చిందిరా ఈ ఇన్స్పిరేషను—వైరివేషాలు వెయ్యక కూర్చో. కావలిస్తే నాలుగు రోజులు పోనీ; నే కూడా వస్తాను. చూడీ చేతికర మొన్నా వైజాగ్లో చేయించాను.

నర—అన్నా అంతా సిద్ధం అయిన తరువాత....

ఉ—అయితే చెప్పిన మాట విస్తం లేదా?

శం—నీ కేన్దికా మధ్యను, వాళ్లకి పోవాల్సింటే వీడికి పంపించేయాల్సింటే?

ఉ—అయితే మీ యిష్టంవచ్చినట్టు చావండి. నచ్చిపోండు మీ యిష్టము వచ్చినట్టు... పచ్చబద్దల వాహనమంట పోండు.

నర—పంపించి వస్తా

[నిష్క్రమింప]

ఉ—శాస్త్రి! మనం అయితే రేపడ్తుంటే బాగా చదవాల్సి గుంటే.

శా—చదవాలి. ఈ రాయలెకాడమీ చూస్తుండు. ఇప్పుడే వస్తాను (నిష్క్రమింప).

ఉ—నా ! రాయలెకాడమీలు ఈ బొమ్మలు కనిపిస్తాయి ఇప్పుడు! స్టేషన్కు సరిసింహంగాప్నే దిగబెట్టిడాన్ని వెళితేనో. ఎందుకు? మరేం విచారాన్ని? కమూ! ఓ డా వీన సా ఫీ డ్రెస్! కమూ! కాముకుల్ని కల్పవృక్షునివనుకొన్నాను. అదృష్టం ఇలాగ కుంభవృష్టిగా కురిసిపోతుందనుకున్నాను. ఏదోనుడిగా లొచ్చి కొట్టేసింది. గుడ్డిముండా అదృష్టదేవత నైన ధృమ్మ మన్నాడు! నిలకడకూడా నా? శాస్త్రిగా డిస్మిస్ రేపనేనం దేహంలేదు. ఇంతకూ, కాముడ్ని పంపించిస్తే నా కొచ్చే నట్టం ఏమిటి? ఆంధ్రులంటే సంఘసంస్కరణానికి వెనక దియ్యక ఎప్పుడు ఓ అడుగు ముందునే ఉంటా రనిలోకానికి

వెల్లడి చేద్దా మనుకున్నాను గాని, ఇదేం పెర్సన తెన్నెరా వమిటి? ఇలాంటి సిల్లీ అప్పెటింగ్సు చూసే, బుద్ధిమంతు జవజీ మా శ్రువోజె స్థా డ్డిసోజె స్సని అన్నాడు. ఎంత ఫోర్స్ టుంటే నేమిటి, ఎంతలేసి బ్రహ్మాండం బద్దలయ్యా ప్లానయితే నేమిటి? ప్రసిడెంటు విల్సన్సు లీ గా క్షేపన్సులాగ నా లీ గా ఫ్లర్సు డిహెల్వయి పోవడాన్ని సిద్ధంగా ఉంది.

అయినా వట్టి: కప్పల తక్కిడి మనచవట్లు. వీళ్ళ మొహా లికి సోషలిఫార్ము సెల్సు గవర్నమెంటు! నూరి చెప్పడాన్ని నా గొంతుక బద్దలయి, వినడాన్ని వాళ్ళ చెవులు బద్దలయ్యారాగ, పెద్దమ్మాగేనరులారా! సోషలిఫార్ము మస్టం డ్డు డ్రిసీ డ్పొలిక లిఫార్ముని నెన్నిమాట్లు ఘోషపెట్టెను. మటే: మటే: బుర్రల్.

నిజంగా ది వరల్ డీ జపుట ప్లాయింట్. అందులో ట్రాజడి వమిటంటే ద తై ఘ డ్డి పోర్ను టు సె ట్రిప్రిట్. నా డా హామ్లె ట్పుట్టెడు, నేటికి నే బుట్టెను. దీనికి వక్కటే కారణం. అ యే స్క్లియర్లీ మచ్చి నెడ్వా స్సాఫ్ టయిమ్ము. ఇది వక్కటే కారణం. కాని మన్నేతులో మరో ఫీల్డుంది గదా.

[శంకరశాస్త్రి ప్రవేశించును]

శ.-ఏమిరా అబ్బాయి.

ఉ—ఏమిరా జంతువా?

శం—ఉహూ. ఈ రాత్రి మనం దీచేటింగు సానయిటి మీటింగు కెళదామా?

ఉ—రబ్బిష్. నెవ్వ రైం డైవ లొబ్లయి జ్యా. కా నలాగో మారు పై రెళ్ళి వస్తాను. నవ్వాస్తావా?

శం—నే నెట్లారా గలను? లీప్సిడ్డింకపూర్తి చెయ్యలే. మవ్వెళ్ళి తొరగా రా. [ఉ. నిష్క్ర.]

శం—మొహం జంతువ కెట్లా మారిపోయింది?

రంగము - ౩.

[రామకుమారి గృహం.]

రా.కు.—నిజంగా మన దేశంఎంత నవ్వబాటయిపోయింది; ఈ జాతిబేదాలవల్ల. ఉమాకాంతంగారు చెప్పినట్టు బ్రాహ్మర్ల గర్వాన్నిసిద్ధావధం పడుల్సుబిల్లే. పూర్వంలేనేలేవటీలాంటి అనందర్య నిర్బంధాలు. మా తాతగారి తండ్రి మేనల్లుడు బ్రాహ్మణ స్త్రీని పెళ్ళాడేడని మా నాన్న చెప్పాడుగదా. అంచేత మనదేశం బాగుపడా లంటే శూద్రుల పిల్లల్ని బ్రాహ్మర్లు, బ్రాహ్మర్ల పిల్లల్ని శూద్రులు బాహటంగా

పెళ్ళాడ్డమే మంచిది కాబోలు, ఉమాకాంతంగారు చెప్పిన
మోస్తరుగా.

[రామినాయుడు ప్రవేశించును]

రా.నా.—ఏ టమ్మన్నా! నదువ్వున్నావా? ఇన్నాళ్ళయింది.
అయినా అడగనేడు, నేనూ అడగనేడు. జీతం నంగతి ఏ
టయినా అన్నాడా నీతో?

రా.కు.—లేదు. ఓమా రడిగితే పట్టించేమి టన్నారు. ఎంతో
మొదట ఒప్పుకోలేదా?

రా.నా.—నేడు. ఎంకునాయుడు వప్ప సెప్పినాడు.

రా.కు.—వచ్చీ వేశయింది కూడా. అడుగుదువు కాని.

[ఉమామాకాంతం ప్రవేశించును]

రా.కు.—ఇదుగో! దండం అంపి. ఏటి బేగి ఒచ్చేసే రీయేళ!
ఉ—మొన్న నోపాతం మిగిలిపోయింది. కొంచెం ఇంగ్లీషు కృషి
కూడా మొదలుపెట్టేం కొన్నాళ్ళయి.

రా.నా.—అనాగాంపి. మా అమ్మకి ఇంగ్లీ సేవా టాచ్చునండీ?

ఉ—అలాగంటే నే నేం చెప్పగలను? (కూర్చొని) చదివిస్తాను
విను మామా. రామకుమారీ! ఇదిగో ఇది చదువు, మీ
అయ్య విని సంతోషిస్తాడు.

రా.కు.—(చదువును)

Awake Awake ye girls of Bharat
From the wakeless soulless stupor
From the mystic social lot;
Awake Awake ye Girls of Karmaic Land
Awake to sing in chorus
The March of the chosen band.
Nor the first nor the last dawn...

రా.నా.—సదువు కేటి? మాటాడండి యింటాను.

ఉ.—రైటో, హియ రి. మై డియర్! వాటిజీ ప్రోబ్లె మి న్నటే
ల్స్ రో?

రా.కు.—దిప్రోబ్లె మీజ్మేనే న్నానాబ్రిహ్మి స్మేరీ ఏబ్రాహ్మక్.

రా.నా.—ఏటండి బ్రామర్ల గురించా.

ఉ.—ఊ.ఇండియా దేశంలోగల మనుష్యులు బ్రాహ్మర్లు, బ్రాహ్మ
. శత్రులు, రెండు విధాలు అని చెప్పింది. మై హార్టు! డూ
యూ నా ప్లై కిస్ రేరిజన్?

రా.కు.—దే మే నా ట్టి జేడ్.

ఉ.—బ ప్లై ల్మి వెద ర్యూ డూ నా ప్లై కే బ్రాహ్మి స్మేరీ
యిం గ్యూ?

రా. కు.—అయి కెనా స్పే నవ్.

ఉ.—నే దట్యూ విర్. అయి ప్రే యూ.

రా.కు—బిల్వరా త్రాపిన్స్ టు మేరీ నాయుమా గర్ల్స్
ఉ—హియర్ యర్. మా వ్యెల్డ్ జ్యర్సు డ్రాడ్జ్ ఫ్రమ్ యువ
రోర ల్లిపుస్. ఏ థవుజం డ్రిస్సెజ్.

రా.కు—అయి డోన్ట్ లెక్.

ఉ—హిం ట్టి యాంగ్రి మై లెఫ్

రా.కు—నో నో.

ఉ—ఇంతమట్టు కేటం డేవి టర్గం?

ఉ—మీ నాన్న కేం ఉద్యోగం అని అడిగితే మా నాన్న!
ఉద్యోగం ఖర్చుం ఏమని తర్కిస్తూంది. మా మాటకారి
సుమా నీ కూతురు మామా.

రా.నా—సి త్తం.

ఉ—అస్సూవర్సాదర్ టు కైండ్లీ వాకాఫ్. నే యూ హావాట్టు
రీడ్.

రా.కు—నాన్నా నువ్విందాకా ఎక్కడికో వెళ్తానన్నావు.

రా.నా—అమ్మి నే నిందాక సెప్పిన సంగతి అడుగు ఇంగ్లీసు
లోన.

రా.కు—హీ యీ జాస్కింగ్ యూ ఏ బట్ట వ లే

ఉ—ట నో అయికోం ట్వాంపెనీ వే యాజ్లాంగ్ జ్యూ ఆరైన్.
మామా దీని కింత యాలోచన ఎందుకు? తర్వాత చూసు
కుందాం. ఇంతకు జీతము పుచ్చుకోవడమా అని ఆలోచిస్తు
న్నాను. నీకు పనుంట్లే నా ఆలస్యము లేదు.

రా. నా—సి త్తం. చెల విప్పించ జోమారు. నమ్మనీటుగారు
పిల్చినా రెల్లి వస్తాను.

ఉ—మహా సంతోషం.

(రా. నా. నిష్క్ర.)

రాముమూరీ! నిశ్చయంగా చెప్ప. దగ్గిసా రా. నే
నంటే ఇష్టం లేదా? ముద్దంటే వద్దన్నావు గదా. మాటనే
సరికి గుండె జారిపోయిందే. ముద్దు పెట్టుకుంటే తప్పేమిటి
చెప్ప. వాస న్నూస్తే ఈ పువ్వు కేం లోటొచ్చింది? నే
చెప్పేను కానూ. ఇది మన సాసయిటీ డిఫెక్టు. మన్ని పాడు
చేసి సాంఘ్యికత్రాచులో మన్నిహతప్పతాళాన్ని అశిచేసిన
అనాచారం యిదేను. స్నేహితు లిగ్గండులో ముద్దు పెట్టు
కుంటారని నే నిచ్చిన పుస్తకములో చదవలేదు? ఈడా
చ్చిన పిల్లని ఈ డొచ్చిన చిన్నవాడు ముద్దు పెట్టుకొనడమే
ముద్దు పెట్టుకోవడం. నాల్గురోజులు కళ్లు తగులబెట్టుకొని
నిప్పుముందర కూర్చొని బాధపడ్డ వాళ్ళకే గాని ఇతరులి క
క్కర లేదా ముద్దులని పిలవబడే ఆరమ్య మైన వస్తువో
మనసు మనసున కతికితే ముద్దు. అలాంటప్పుడు నీ అంతట
నువ్వే నన్ను ముద్దు పెట్టుకోవలసిన దానికి నా అంతట
నేనే అనురాగ విశేషంగా అశిితే వద్దంటావు? ముద్దొస్తే
ముద్దు పెట్టుకో కూడదూ, చెప్ప. నీ చేతి వేళ్ళ చిగురును
ముద్దు పెట్టుకుంటే వకటిన్నీ, నీ చెక్కిటద్దాన్ని ముద్దు పెట్టు

కుంటే మరొకటినా? దొంపండులాంటి ఆ పెదినలు ముద్దు పెట్టుకోడానికి కాకుంటే వాటిన్నిర్మించడంలో బ్రహ్మకు వేరే అర్థం ఏమిటుంది? మొన్న నేను వ్రాసిన ది ఆర్టు ఆ ఫిసింగ్ అనే పోయెం నీకు చదివి వినిపించేనా? అది బోధపడిందా? ఆ పోయెం గదా లండను బుక్కును వాళ్ళు ది బెస్టు బరిజన ల్లిక్ అని నాకు ఈమెడల్ ప్రైజు పంపించేరు?

రా.కు— అది కాదండి. ఇంతలో మరేమి లేదని తెలుసునుగాని మా నాన్నముందుకానే?

ఉ—ఎంతమాట. అప్పుడే మీ నాన్నముందర నిన్ను ముద్దు పెట్టుకుంటానా; ముం దతనికి సఫిమెంటుగా ఈ విషయం ఎద్యుక్టు చేయండిని? సరి ఇప్పటికి గుండెలు గుడటబడ్డాయి, మరి నే చెప్పిన విషయం ఏమి టాలోచించేవు?

రా.కు—ఆలోచించేను కాని నాకు భయంగా ఉంది.

ఉ—భయమెందుకు?

రా.కు—ఎందుకంటారే?

ఉ—(మెల్లగా వంగొని చెప్పెను) వెరిబాగుల్లానివెలా గున్నావు చూడబోతేను. నిన్నను బర్టు రిజస్ట్రారాఫీసులో ప్లైరూ పాయిలు అక్కడవాళ్ళయెదాన్ని కొట్టి నీ బర్టు డేటు 1905 నుంచి 1901కి మార్పించేను. అంచేత లీగర్ పస్పర్టు చూసినా మనకిభయం లేదు. బాగుంది. పై వాళ్ళకోసం మా బ్రహ్మ సమాజంలో పడ్డ బాధలు, వాటి యక్ష్మిరియన్ను ఎక్కడికి

వెళ్ళి యనుకున్నావు? ఈవాళ్ళనుంచి రామ్ముమూరికి ఎన్నే
 శృంతు వద్దెనిమిద్దాటేయనే జవాబు. లేదు మీ అయ్య
 పథాలుగే అంటున్నాడంటే పెళ్ళికావలసిన పిల్లల వయస్సు
 దాచడం తల్లిదండ్రులికి లోకాచారమే గదా అని ఎక్కోవై
 కేవనూ. విన్నావా? ఏమంటావు?

రా-కు—ఊ. కా న్నాకేం పాలుపోలేదు.

ఉ—తొందరపడితే ఎలాగ? ఒక్క తొమ్మిదిసెల్లు ఆగు. ప్రస్తు
 తం మాత్రం నే చెప్పినట్టు చెయ్యి. మళ్ళీ ఎవరో వస్తు
 న్నారు. నే వెళతాను. రే పొద్దున్న కాఫీవేళకి నీ వుత్తరం
 కోసమయి ఎదురు చూస్తుంటాను. కాఫీలోకి పంచదార
 నీ వుత్తరంలో ఉండి మాట జేసుమా. విన్నావా. మరిప్పుడు
 వెళ్ళమన్నావా?

రా-కు—మీ యిషం.

ఉ—నాయిష్టం యేముంది నీదగ్గర? ప్రాణదానం చేసినదానవై
 సప్తమహర్షిల్లాగ సంఘ సంస్కారణాగగనంపైని ప్రపం
 తకం ఉన్నంతకాలమున్నూ నీ పేరు ప్రకాశించాలి. ప్రకా
 శిస్తుండని నా నమ్మకం. వెళ్తున్నా?

రా-కు—మంచిది.

(అని నమస్కరించుచు.)

ఉ—శ్రీఘమే కళ్యాణ సిద్ధి రస్తు.

(నిష్క్రమించుచు.)

నవజీవనము.

అంకము - నాలుగు

రంకము. ౧

[రత్నమాలగృహముందు వీధి.]

బిచ్చకురాలు—పెట్టేది నేదు. పోనేది నేదు; తిట్టడాన్ని మా
త్తరం పెద్ద గురువులు. డబ్బంతా ఎటి నేసుకుంటారో. కల్లు
మూనుకొని కాట్లోని కల్లేటప్పుడు మూట కట్టుకొని
పట్టుకుపోతారు కావాల. అంతి మారా బాసంక గజపనే
రాజ్యం అంతా యనక బగ్గీ సెల్లిపోనాడు. ఈ ల్లనగా ఎంత
లోదేటి. పరమాత్ముడి దయ్యెల్ల ఏదో నాలు డబ్బులు కల్లు
సూచి ఎంత కల్లు మూసికోపోతున్నా యీలవిచ్చర్యమంత
లికి! ఇ తెల్లే మీదని గురప్పండి ఎక్కించీస్తా డో పంతులు.
అటెల్లే కుర్రనాపాప లదేటా కాల్తా తొక్కు కంటూ
అ ట్టెక్కించీస్తారు మీద నాళ్ళబండి. ఒక్కసారి అట్టె
సుట్టా లోజే యీదిలో పారపోసే టంత గద్దెన లేదు
ఈ పొట్ట కావలసిన కాసిత తిండిని. ఓ పాతగుడ్డ

వీరి కెట్టముంటే గింజుకుపోనా డా నన్నా సెట్టి. వోవో. ఈ
కాయితం సూపిస్తే అంతా అవత్తం అని అనడాని కా
జోర్నెనాగొచ్చిందో, ఎనక మూతినాగ మొకంన్నా బాలు
సుదాక నాటి బొజ్జ యెట్టుకోని. ఇందులో యేటి రాశాడా
దరమ్మనాతో నాక్కొడు కొక్కడేను. ఆ యింత సెట్టునాంటి
కొమకు ఎంత బతిమాలిన యినక యెల్లి విద్దంలో నచ్చి
పోనాడు. నా క్కడుపుకి నేడేనేనా? అమ్మా దరమ్మతల్లీ!
తిండికి లేని దాని న్నేనమ్మ! గుడ్డకు లేని దాననమ్మా! మహా
రాజు తల్లీ! మాలచ్చి తల్లీ! నువు పెట్టిన మా టుడిసోతాది
కలకాలమున్నా. మాయమ్మా! అక్కుపచ్చినమ్మా! అనాద
నమ్మా! నారాయణా నారాయణ! ఆ దిక్కు లేనోళ్లపాలింట
ఆపట్టండూ; మహారాజు తండ్రుగారా! మహారాజు తల్లు
లారా! ఒక్క పోట్ట మా యమ్మలారా! నారాయణా!

నారాయణా! గోవింద గోవింద—అమ్మా దరమ్మ తల్లీ.

[(లోపలినుండి) పో పో చెవి బద్దలుగోడుతూ ఎవర్నువ్వు పో]
బి—రత్తాలతల్లీ నువ్వు పొమ్మంటావా?

రత్నచూల—(పైకివచ్చి) ఎవర్నువ్వు?

బి—అమ్మమ్మా! ఈ నీటి సూడు (అని చేతికి ఒకకాగితం కట్ట
యిచ్చును) సెట్టునాంటి కొడుకు తల్లీ.

ర—(కాగితాలు ఒకటి తరువాత ఒకటి చూస్తూ) ఉండుండు.

నీ కెక్కడి దీకాగితం?

బి—అమ్మా! అల్లావంతులు రాసిచ్చినాడమ్మా.

ర—అయితే తీసుకో [అని ఒక కాకిత ముంచికొని మిగిలిన
విచ్చివేసి] నీకేం కావాలి?

బి—నువ్వు కట్టు కోని పారేసిన సింకిగుడ్డముక్క.

ర—ఉండు. (లోపలికివెళ్ళి ఒక గుడ్డ తెచ్చి) మరి పో.

బి—సిట్టిపాదాల్లో! నీ కెయ్యి మంది కొడుకులు బట్టి నూరేళ్లు
నిండా యిచ్చుంటా తల్లీ! (నిష్క్రమించును).

ర—(కాకితం సరిచేసి) మొదట బోధపడకుండా ఉంది “నీకై నా
సర్వస్వము విడనాడితిని” ఎవరి కెవరు? సంతకం నిండా
లేదుకదా. “కా”, ఈ “కా” ఉమాకాంతంగారిదే. ఈ “నా”
కూడా ఆయనదే. నాకు రాసి నుత్తరం దీన్నితిలో కెలా
గొచ్చింది చెప్పా? ఎంత పాపం చేసేను, అపనమ్మకంపడి!
చెప్పడు కబుర్లువిని చెడవునుమీ అని సామెత ఇందుకే
పుట్టింది. అప్పట్నుంచి మనసు విరిగిపోయింది కాబోలు,
మరి కనబడలేదు. తర్వాత...దీనికేం. నాకు రాశినాడు
నే అందంగా ఉన్నానని నాయనా? ...“మీ తండ్రి”
...నాకు తెల్లదెవరు? వెర్రిబెహ్మల్లాగున్నాడు. అక్ష
రాలు పోయాయి ... “అంతర్జాతీయ వివాహ సమస్యగూడ
పరిష్కరించినవారలమగుదుము.”...మరియితే దీనికింత ఆల
స్య మెందుకు...“నీ కేరుగూడ కలకాలమును సంఘసంస్క

రిణ మూర్ఛదర్శి యని అంధకారియై మైన మన సంఘ
గగనముయొక్క తమమును వాంఛించుచు ప్రకాశించును.”...
అందుకోస మనే గదా ధనాపేక్ష వదులుకొని ఈ అశియా
శను పెట్టుకున్నాను. “... నా యుదుకూడ మ...న మమా
య...కులమనియే...” ... “కావున ఈ సమయము నెటు
లయినను ... చే జక్కిన నిక్షేపమును పారవిడుచు పెరి
ఎవడు?”... “నీకు గల చతురతయందు నూరవపాలు ...
ప్రయోగించితివేని” ... అర్రరే! అయితే ఈ పుత్తరం
నాకు వ్రాసినది కామా? ఈ దస్తూరి ఆయనదే. నాయుడూ,
కూతుడూనా. అంచేతనే “తండ్రి” అంటే తెలిసిందికాదు. ఆ
సాగను, ఆ వర్ణన నన్నే అనుకొని భ్రమించేనే! పిచ్చి కాక
పోతే మొన్ననయిన ముచ్చటంతా చూసి, మా ముసల్ది
చెప్పిస్తామని, ఇంకా ఇచ్చూసి భ్రమించడమేమిటి? బ్రహ్మ
క్షి, అందులో బ్రహ్మచారిని ఎవ డ్నిమ్మమన్నాడు. నీతిలేని
వాటి కాల్పనా?

తల్లీ! తల్లీ! నీ కడసారి కోరెక నీ నెరవేర్చగలనా? సందే
హంగా ఉంది. తండ్రి! జగద్రక్షకా! నా డా సతిని స్వర్గ
ద్వారములోనుంచి, “సన్యాసి సతు లిక్కడవనికొరారు; సంసార
కృత్యాలు సరిగానడుపుకుని మరీర” మ్మని బ్ర మ్మనివేసినావు.
మా తల్లిమాట విన్నామని, నీ ఆజ్ఞను శిరసావహిద్దామని,

వృత్తి వదులుకొని, నాకు మహారాణీ భోగం సమకూర్చే భాగ్యవంతుణ్ని వదులుకొని, వినాహితనయి మిగిలిన కుల స్త్రీల లాగ కాలం గడుపుకుందామంటే, నీ అజ్ఞ గడవడానికి నా తరమా? పూర్వజన్మాన్ని ఎంత నోచుకుంటే అంతే ఈ జన్మంలో ఫలం.

కేవలం దైవవిలాసార్థం కళాచాతుర్యాల దేవదాసీలుగ ఉండినకాలం, చెప్పకొందుకు తప్ప, మరి లేదు మా కులానికి. పురుషబుద్ధి హేతువచేతనే దేవదాసులందరు వెలకాంతలై, వేశ్యలై, శ్రీహరి! తుచ్ఛబుద్ధులను సంతృప్తిచేయడానికిపుట్టిన మానవయంత్రాలుగ మారిపోవగ, ఇప్పుడు ప్రతివాళ్ళుకూడ యాంటినాచ్చనిప్రాప్తిత్యాపననిన్నిమాకూడుపడగొట్టడాన్ని నభలు, సమావేశాలు, ఉపన్యాసాలు. వీళ్ళకు నీటి అంటూ ఒకటి ఏమిస్తేనా? ఈ పూజ్య సంసార్లసంగతులు ఎవరికి తెలియవు?.....

అయ్యో! మాయశరీరం జూచి మన్మథుడు నా కోసం అవతరి చేడనుకున్నాను. లోకం అంతా తారుమారే! ఈ అళి మరి పదలిపెట్టుకోవడమేనా?... కానీ, ఈ మా రెప్పుడయినా కన్పించడా? నా సంగతి అప్పుడే తెలుసుకొంటాడు. బ్రాహ్మణ్నా? నా పాదాలమీద పడేలాగ చేయకపోతే నే దేవాంగనల కపరావతారమే కాను...ముసిలీ! ముసిలీ!

[ముసిలి (వవే.)]

చూడు! ఈ మారు ఉమాకాంతంగారు ఇంట్లోకి వస్తే
నే కాళీయాత్రకు వెళ్ళి పోయేనని చెప్పి తెలిసిందా?

ము—అనా గేకా నమ్మి అదేటి?

ర—దీనీలో ఒక మజా వున్నది. అటువయిని చూద్దాం.

మున—నే మొన్న చెప్పినదూ. నా మాటింటివా? ఒయిను
కావరం అనా నేస్తాది.

ర—అయిందాని కేమిలాభం? ఏ నా డబ్బాగావుతుందో బ్రహ్మకు
తప్ప ఎవరికి తెలుస్తుంది చెప్పు. మరిచిపోకేం.

(తెర దిగును.)

శంకరశాస్త్రి గృహం.

[శంకరశాస్త్రి రంగాచారి (వవేళింతురు)]

శంక—ఏమి అచారీ! ఉమాకాంతం పరిక్షకు సెట్టలేదట.

రైటరు పొద్దున్నడిగి తేచదువుమానీ నేనన్నాడట. నీ కేం తెల్సా?

రంగ—లే దబ్బా నువ్వు వాణ్ణి చూసి ఉండలేదా?

శ—లేదు; వాడు కనపట్టమే మాసేడు.

ర—నరసింహంతో చెప్పి ఉండాడేమో.

శ—లేదు.

ర.—ఇంటిదగ్గర ఏం చిక్కు వచ్చిందో అబ్బా.

ద—నిన్నకే ఆఖరు. ఏ మట్టి జేసేడు జంతున? అయినా వీటి వేపాలు మహా ఎచ్చగు తున్నాయి.

[ఉమాకాంతం ప్రవేశించును.]

ఏగురోయి జంతువా?

ఉ—గుక్కొన్నింగు మై లెఫ్.

శ—నీ గుక్కొన్నింగు పాడిపెట్టా. పరీక్షకు పెట్టలేదట. ఇట్టారా. పిచ్చి పిచ్చి వేపాలు వేస్తున్నావేం?

ఉ—ఇదా మీకు పెద్ద సమస్యగా పరిణమించి మీ స్వల్ప బుద్ధులను బాధల నిడుచున్నది యేమి?

శ—జనాబు చెప్పరాదా?

ఉ—ఎగుటో పెద్దప చదు వనిపించిందిరా.

శ—అట్ట వైరాగ్యం పట్టించేమి?

ఉ—ఈ చదు వ్యల్ల దేవుడి కేమాత్రం దగ్గరపడు తున్నామని ఆలోచించేను. ఆలోచిస్తే దేవుడి దగ్గరనుంచి రోజు రోజుకీ డూర మగుతున్నామని తోచింది.

శ—ఇన్నాళ్ళూ ఎప్పుడూ ఈ జ్ఞానం మా వంటి పామరులకు బాధపర్చటం లేదే?

ఉ—అదిగాక, దేశోద్ధరణ ఒక మూ ల్నండి, నేశమృగమృతు మరోమూ ల్నండి మొదలపెట్టక ఎన్నాళ్ళురా ఇట్లా కూ రోచేవడం.

శ—పరీక్షకు పెట్టకుండా నువ్వు దేశోద్ధరణ, దేశ మ్మరమస్తు
ఏమిటా? ఇంతకు ను వ్యేమయిన పాపయితేనా నలుగురు
నిన్ను చూశేది? లేకుంటే నీ కేసి చూశావా డెవడా?

ఉ—ను స్వింక నీ పెర్సన లేనిటి, నేవన లేనిటి లో మెస్స
చెయ్యకపోవడం చూస్తే మై హార్టు బ్రేక్సు. మొన్న పంపా
బెఫైరు చూశి ఇంకా నిద్ర మీకు వడుతూందిరా?

శ—నీ డాబులకేం గాని ఈ వాళ ది పంజాబు ట్రాజడి మీద
నరోజుని ఉపవ్యసిస్తుంది వెళదాం పట్టు పద,

ఉ—ది వేర్?

శ—చురమందిరంలో.

ఉ—ది విక్టోరియా ట్రస్టువ్వా బ్యా మీ.

శ—పదవోయి జంతువా.

ఉ—అకస్మాత్తుగా దిగబడింది మనకు తెలియకుండా. నా కింటి
మేషనైనా చేసింది కాదేమి చెప్పా? అబ్బాయి! ను వ్యేష్ట
డయినా విన్నావా?

శ—ఒకమారు విన్నా. ఓనూ ఏమిటరా! ఆ గంగాప్రవాహం
ఆ ఇంగ్లీషు, ఆ మెలోడీ.

ఉ—గుంటూరు జంతువకి ఫెమినైన్మెలోడీ కూడా బోధపడిందీ!
నీ ఏడ్మిరేషను జూస్తే పంతులుగా రుపన్యసించడం ఎన్నడు
చూశ్చెదు లాగుంది?

శం—చూడకపోయినా విన్నాడేమోయి జంతువా?

ఉ—బై ది బై, యాంటీ స్త్రీవిద్య ప్రచారకుడువికదూ నువ్వు?
ఇప్పు డేమి టంటావ్.

శం—సిద్ధాంతాలు తర్వాత జేద్దుగాని లే.

ఉ—లోకమరమ్మ తవాలంటే ఇప్పుడు చెబుతున్నాను విను. ఎవ్వటి
కయినా ఆడవాళ్ళేనా అబ్బాయి.

శం—బుద్ధితక్కువ బూతులు పేలబోక! ప్రపంచకచరిత్రలో లోక
ప్రవాహాన్ని ఏవిధంగానయిన, ఏ స్త్రీ అయిన మళ్ళించటం
నిడర్కనం చూపెట్టగలమా?

ఉ—మెల్లిగామాటలాడు. ప్రపంచకము స్వయంభువమై ఆరంభ
మయినరోజునుండి లోకప్రవాహముయొక్క చలనాన్ని స్త్రీ
లే కారణం. స్త్రీ లేకుంటే నీ ప్రపంచకాన్ని జీవం ఏదిరా
నాయనా?

శం—స్త్రీలు ఎన్నడయినా పురుషుల నీడనుపట్టి పెరగాల్సిందే.
అట్లా అయితేనే పరిమళం, సాగుస్యం ఉన్నా. చరిత్రలో
నైనా అట్లాంటి స్త్రీలే పేరుపొందారు.

ఉ—నీమాన్యువలై (న్యూనిటీవ్ డెస్పాటిజి మింకా సీక్యురను వద
ల్లేదు. స్త్రీ అంటే పగటివేళ ఇడియటునిన్ని రాత్రివేళ ఏజ్జల
నిన్ని నీ థియరీ. అంతేనా?.....

శం—మిల్టన్.....

ఉ—మిల్టన్ మాట చెప్పుకు. వాడి రాత మాన్యుల్ నెంపట్ట నెన్నయొక్క పై వాట ర్మార్క్.

శం—క్రైస్తవేమన్నాడు. జడ్జి యీది ట్రీ బై ఇట్లు పూటన్నాడు. ప్రస్తుతం మనం హిందూదీక్షన రేషన్ని విూరిఫార్ము మీఫీమే లెడ్యుకేషను ఇవే కారణాలు, Home life ని తగలపెట్టింది; వాళ్ళ హెల్తుని పాడుచేసింది; వట్టి ఇనుపేటింగు బొమ్మలగా ఆడుపిల్లలందరిని మార్చింది; కారక్టర్ని వల్లకాట్లో కలిపింది; ఇది ఫీమే లెడ్యుకేషనంటేను. విన్నావా.

ఉ—మాన్యుల్ నెన్వెజడినంటే ఇదేను. విన్నావా? సరే; ప్రస్తుత మా బుల్బుల్ వాక్సంగీతపు విం దారగించడాన్ని వేళపు తూంది వెళదాం. మరోమారు I shall change your opinion. (నిష్క్రమ.)

రం X ము ౨. — విధి.

[ఇద్దరు విద్యార్థులు - బాటసారి ప్రవేశము.]

బాటసారి—అబ్బయి! మీ దేవూరు?

1.వి—మా దీ దగ్గర పల్లెటూరు.

బా—అ పిల్లకాయదో?

1.వి—వాడిదీని.

బా—ఇక్కడ చదువుకోవటాన్ని వచ్చేరుగా?

2.వి—మరేం.

బా—ఏ కాలేజీలో చదువుతున్నారా?

2.వి—ఇక్కడ ఉన్న దొక్క కాలేజీయేగా?

బా—మీకు మా పిల్లకాయని తెల్సుగా?

2.వి—మీ పిల్లకాయ పేరేమిటి?

బా—మా పిల్లకాయ పేరు తెలియదా. మీ రెన్నాళ్ళయిం
దిక్కడికి చదువుకోవటాని కొచ్చి?

2.వి—నాయన! నీ పేరేమిటో చెబ్బా?

బా—నా పేరేదయితే నేం. వల్లకాల్లో రామనాథాయ.

2.వి—సర్ రిప్పడు తెల్పిందిగా. మీ పిల్లకాయ అట్ట
శుమ్మల పెట్టకేసి ఆడుకోటా న్నెళ్ళేడు.

1.వి—అదేమిటా!

బా—నాయనా మీకు మా ఉమాకాంతాన్ని గూడా తెల్సుగా?

1.వి—ఏ ఉమాకాంతం?

2.వి—ఎవడు? మొన్న నాయుడువీధిలో అల్లరి చేసినవా
డేమిటా? ఏక్లాసు చదువుతున్నాడ? డా ఉమాకాంతం?

బా—అంతమట్టుకు తెలిస్తే మిమ్మల్ని అడగటం ఏం నాయనా?

1.వి—ఎరగా పొడుగ్గా ఉంటాడు ఘువ్వల రంగళాగ; రామ
య్యగళారం అతనేనా?

బా—అ ఆ అతగాడే

2.వి—ఆ జంతువ ఏనా! తెలుసునండి. రత్నమాల ఇంటి కేసివెళ్ళి అడగండి.

బా—రత్నమాల ఎవరండి? ఆ యిల్లు ఎటు కేసండి?

2.వి—అట్టా తిన్నగా కనిపిస్తుందే లాంతరు, దాని కుడిచేతి కేసి తిరగగానే ఎడంచేతి కేసి నందులో మొదటి గుమ్మానికి ఈ చేతి కేసి ఉన్న పెద్ద మేడ కెదురుగా నందుంటుంది. అందులో మొదటి మేడేనండి.

బా—నాయనా. ఈ రోజున దొరికినట్టే వుంది. చుట్టుపట్ల ఏమయినా సత్తవైనా పూటకూ భిల్లయినా ఉందా?

2.వి—నే చెప్పింది సత్తరవేను.

1.వి—లేదురోయది పూటకూ భిల్లు.

2.వి—రెండూ కలిసి స్వయితేను. హఠాతులు కావలిస్తే అదిగో ఆ మూడో గుమ్మానికి ముందరి నందులో మొదటింటిమీద అలెగ్జాండ్రా అని ఇంగ్లీషుని రా నుంటుంది. అందులో కెల్లండి.

బా—నాయనా వెళ్తాను. మీకు శ్రమ ఇచ్చేను.

2.వి—మహానంతోషం. దండంపెట్టి సెలవు తీసుకొండి.

బా—చూకేసి దండంతో కొట్టటమేకాని బెట్టటం అలవాటులే.

2.వి—చూకే! అలవాటులు వేరుకదా! మేము దండం పెడతామండి. మీవాళ్ళీ కలుసుకొండి చెబ్బా దింతా.

బా—ఉద్దండిండిం లాగున్నావూ?

2.వి—పాలిమీద పుటన్నట్టు దండంమీద ఉద్దండం ఒకటి వచ్చిందీ? నాయనా మీరు పని తొందరమీద నున్నవాళ్ళు. మేముట అంతకన్నా పని తొందరమీద నున్నవాళ్ళం. మీరు మీ వాళ్ళని వెతుక్కోవడాని కొచ్చినట్టుంది; మాకు మావాళ్ళు దొరికినట్టుంది. అంతేత మీది దక్షిణ కోస్తా. మాది ఉత్తర కోస్తా. మీరు మీరు, మేము మేము; మరి మీకు మాకు కలియదు. కావున ఓ యుద్ధంఉండడంఉండరాగేనరా! పూజ్యులు మీరు. కుశాగ్రబుద్ధిగలవారలు; నాకలోకవాసులు; కేవలం వామనులు; రుద్రులు; వంగి నమస్కరించి సెలవు గైకొందు.

బా—సెలవు పుచ్చుకోక మీ ముందు నిలవగలనా!

2.వి—శుభస్య శీఘ్రం అన్నా డందుచేతనే.

(బాటసారి నిష్క్రమించును.)

ఒకే ఆ ఉమాకాంతాంకి చుట్టం కాబోలు వీడు. మొన్న నాయుడువీధిలో అయిన ముచ్చట విన్నావా వాష్టిగురిచి?

1.వి—ముచ్చట కే ముంది? ఎవరికో సంగీతం చెప్పడానికి ఒప్పు కున్నాడట.

2.వి—సంగీతం ఎవరికి చెప్పడానికి? జఫాలూంటి దో నాయుడు గుంట ఉద్ది అక్కడ. నానాసంకలు నాకే ఎలాగయితేనేం కుదురుకున్నాడు; కుదురుకుని మొదలుపెట్టేడు. మొదలుపెట్టి

పదిహేనురోజు లయినట్టుంది. తప్పు జెప్పేను. మొదలుపెట్టిన తరువాతే కుదురుకున్నాడు. వీ ధంతా గుప్పమంది. అంటే వీ డేం జేశేదూ? పటే ల్నిబల్లని లెక్కర్లు కొట్టడ మారం భించేడు.

1.వి—నీ కెవడు చెప్పేడా? నాకు తెలియలేదు.

2.వి—అయి నం డో అయి నన్నాడు. ఎందు కా కళ్ళుంజి? ఇంకా చెబ్బా వీను.

1.వి—అల్లా వస్తున్నవాడు వాడేనా ఏమిటిరోయి?

2.వి—చచ్చీవరకు వీడికి పూర్ణాయ మ్యంటుంది మన శాస్త్రాశ్రే నిజమయితే. వాడు వెళ్ళిపోనీ చెబతా.

(ఉమాకాంతం చేతికర్ర ఊపుకొనుచు ఆ తోవట వెళ్ళును.)

వాడి మొహం చూశావా? ఓ ఏం విసురుబాటు; ఏం నడక; గుండెలు ముందుకు తోసికొని, మెడలు విరిచికొని, ఆ చేతికర్ర లేకపోతే నేమిటో, దాన్ని బాణాకర్ర తిప్పుతూ! ఆ కళ్ళు ఆ యింటి గుమ్మంలోకి ఈ యింటి గుమ్మంలోకి పారేస్తూ, రోడ్డుమీదాకాపింగు దిద్దుకోకపోతే నేమిటో. చూడు చూడు. వీధిలో ఉన్న మనలాంటి వాళ్ళ కగపడాలని ఆ పట్టు చేతిరుమాలు విసురు. చూశావా వాడి మొహం. ఆల్లేదు చూల్లేదు కొడుకుపేరు సోమలింగం అని, అది దాన్డ బూబ్బ ఉందికదా అని చెప్పి చదువు ఎత్తిగట్టేడు. కాలేక

మానేశేడు. ఇదిగో ఇలాగే విధులంట బడ్డాడు. ఇప్పుడూ ఈ సంగతంతా వాడి తండ్రికి తెలిసిందిట; ముసలాడు ఛండ శాసనుడు.

1.వి—ఆ పేళ్లు వెళ్ళిన్నాడు చూడు.

2.వి—ఇంకా చెబ్తా విను. ఇప్పుడా వీధిలో కెల్తే కాళ్ళు విరగ్గొడ్తానని దా తండ్రి కూర్చోన్నాడు. ఈ చవట కింకా ఆ సంగతి తెలియలేదులాగుంది. అటు జూస్తే వాడితండ్రి ఇంట్లో కొస్తే కాళ్ళు విరగ్గొడ్తానంటున్నా డక్కడ. వీ డిక్కడ జూస్తే అప్పల్లో ములిగి ఉన్నాడు. పడ; మనంకూడ వాడి వెనకనే వెళదాం. (నిష్క్రమ)

రంగము.

[శంకరశాస్త్రి, రంగారావి, క్లిబ్బు మేనేజరు.]

మే—ఏమండి శాస్త్రిగారూ! ఉమాకాంతింగారు చెడువు మానేశే రట.

శం—నీకు తెలిసిందీ? మానేశేడు.

మే—ఊరికి వెళ్ళిపోయే రేచిటండి? వెన్నట్నుంచి కనబడలేదు.

శం—లేదు పోనూ, మూలో వెళ్ళుకుంటూ ఎక్కడికి వెళ్ళి టంట్నూ, పోవటమున్నూ.

మే—మరేం లేదండి; కిందటి నెలకాలూకు ఎకాంటు ఇంకా సరిచూసుకోలేదు.

శం—ఎంతమాట అట్టా అంటావా?

మే—క్షుణించండి శాస్త్రులుగారూ. ఊరికి వెలిపోతే మళ్ళీ ఎప్పుడో అని అన్నాను.

శం—నీ కేంత ఇవ్వాలింది?

మే—సుమారు నూ రండి.

శం—పోయి న్నెలకేనా?

మే—అవునండి.

శం—నే చెబ్తాగా. కబురు పంపిస్తా.

మే—చిత్తం నెలవు.

శం—హా ర్వీడి దుంపాతెగా! ఒహ నూరు పద్దు పెట్టి డీజింతువా?

[నరసింహం ప్రవేశించును.]

న—శాస్త్రీ! ఉమాకాంతంగానే ఇక్కడి కొచ్చేడా ఈవార?

శం—ఏ మంతపని?

న—ఏమిలేదు. విల్వన్లోనుంచి ఏదో పడ్తోచ్చింది. తంటనలూగ తగులుకున్నాడు.

శం—ఏమాత్రం?

న—కోరుగానే! నూట ఏభై పైమాట.

శం—అయి బాబోయి! వీడి కింతమట్టుకు ఎట్టా పెరిగిందిరా ఎక్కంటూ! దగ్గర ఏమయినా ఉందా?

వ—నా కేం నమ్మకం లేదు.

[ఉమాకాంతం ప్రవేశించును.]

ఏమిరోయి ఎక్కడా గుండెసినా జాగ్రత్త? నీ ముహం

ఈదా ఈ బిల్లుట్రా?

ఉ—హెప్పదు పంపించాడు?

శ—అదట్టా ఉడ్డిరా, నీదుంపాతెగా, క్లబ్బు కెంత ఇవ్వాలిందిరా నువ్వు? మేనేజరు నాతో చెప్పేదూ.

ఉ—ఎంతటాడు?

శ—ఒక వందట.

ఉ—దీనికేనా ఇం తాశ్చర్యం? నా వే రోన్ డివిడెండుంది. ఇండా ర్పుచేసి పారేస్తా. ఇదా మీకు టాపిక్కు దొరికింది; న్యూ నేమిటి?

శ—పేపరు వివర్ణ.

[బంట్లాతు ప్రవేశించును.]

బం—దండం అండి బాబూ.

ఉ—ఏ మీలా గొచ్చేవు?

బం—బిల్లు పట్టుకొచ్చేనండి?

శ—ఇక్కడికా?

బం—సీర్తం.

ఉ—ను వ్వెన్నాళ్ళయింది విల్సన్లోనుండి? వాళ్ళ బంట్లాతు లిలాం

టి అమర్యాదా వనులు చెయ్యరే. ఇంటికి పట్టుకొస్తావా,
ఇక్కడికా? ఆ

బం—చమించండి. ఇంటికాడ కొచ్చేనండి; మీ ర్నేకపోతే, ఆ
అయ్య ఇక్కడికి.

డి—ఆ అయ్యకి బుద్ధిలేదు. నీకూ బుద్ధిలేదు. పో హ్.

బం—బాగుందండోయి. ఏటో కబురు సెప్పండి.

డి—వే లైపుల... నీకు నాకు కబు ర్లేమిటా; పోహ్.

బం—డబ్బయినా సరే, మిమ్మల్నా యినా సరే. దొర తీసు
కొని—

డి—డబ్బేమి? డబ్బున్నర తీసుకుపో. (డబ్బున్నర-అర్థణా పడవేసి)
మరి పో.

బం—హి చేటండి.

డి—నువ్వడిగిం దిచ్చినా పోవేం?

బం—కంపిసి కిచ్చేదో?

డి—వైరిముండా కొడకా, కంపెనీ ఊసు నీ కెందుకురా? ను వ్వ
అరహాపాయ పట్టుకుని పారిపో! మరి మాట్లాడకు, నే కనబల్లే
దని చెప్పు. పో.

బం—ఓ కాయితం మీద ఆ మాట రాసివ్వండి.

డి—అలాగ వ్రాయమన్నావు? నీకు మరి వుందా లేదా? పోహ్.

బం—సి త్తం అండి.

(నిష్క్రమ)

నర—ఒదుల్తా డనుకోలేదురా నేను.

ఉ—మీ కేం డిప్లొమసీ చేతనయితేనా? సింహం అంతటి సింహాన్ని కాబట్టి పోయేడు కాని,వాడు సాధారణంగా ఒదుల్తాడూ? ...పోలిటిక్సు మరీ పాడయ్యేయిరా ఇప్పుడు. టిట్టుకోవడం తప్ప మరే పల్లకాడూ లేదు. మన రాజా మెంబరు చూశావా ఏమని రాశాడో?

శం—ఏ మంటాడు?

ఉ—బ్రాహ్మర్షి పనికిరారట మంత్రాంగంలో ఉండడానికి.

శం—మీసా బ్రిష్టుటం. ఎక్కడికి వెళ్ళినా హుక్కా పట్టుకొని తిరగడం, అనుకున్నాడుకాబోలును దగ్గయ్యో? వాళ్లేడుపు కేం గాని మన చేశానీతి ఎంత దుఃఖభాజనమై పోయింది? ఆధునిక నాగరికతా ఫలమే, గాక భారతీయుల ప్రత్యేక భాగ్యమే కద!

ఉ—నీవు, శాస్త్రీ! మహంతమైన అర్హిస్తువి సుమా; రెండుమాటలతో నన్ను ఇమోషన్లో ముంచేశావు. విను.

వ్యాధుల నెచ్చించు • వైద్యాలయంబులు

కనివిని యెరుగని • గతులజ్ఞాన

కరవుల నెచ్చించు • మరలు ప్రజలనన్న

మో రామచంద్ర! యంచార్తి బెట్ట

కపటములన్నేర్చి • కలహం కల్పించు

కోర్టులాత్తుల గూడ • కుళ్లు బరువ

సర్వోద్రియంబుల • దౌర్బల్య మొనరించు
విద్యావిధానము • వింతగరుప
నిహికాముష్మికము • నన్ని వదలి
రెంటికి చెడిన రేవడ • లాట జూడ
అధునిక నాగరీకతా • ఫలము గాక
భారతీయుల ప్రత్యేక • భాగ్యముకద॥

శాస్త్రీ!

వేదాల మానేరు • వాదాలు పడ్డారు
లోక్యాన చెడి బ్రాహ్మ • లంతమంది
శౌర్యాల వదిలేరు • సానులమరిగేరు
రాజ్యాల వీడుచు • రాజులెల్ల
వదిలేరు వానిజ్య • మాశలపెంచేరు
మద్యపానాసక్తి • వైశ్యులెల్ల
అప్పులు పాలయే • రాతల్లి మనిచేరు
శుచియుగు కృషివీడి • శూద్రులెల్ల
జాతిధర్మముల వదలి • జాడ్యబుద్ధు
లగుచు అవర దిగ్గోహితు • లగుచునుంట,
అధునిక నాగరీకతా • ఫలము గాక
భారతీయుల ప్రత్యేక • భాగ్యముకద॥

—ఏన్నిటోయి, ఆనంద భాషాలు వచ్చీలాగ...

న—శాస్త్రీ ! ఎంత తేల్చెనవాడివి! ఆశువని డంగు బజాయించి
పోయే వేమిటి? మొన్న సంవత్సరాది నందికకు కూర్చొని
రాశినవిరా- ఏమిరా ఉమాకాంతం

ఉ—అదునుజూచి మరి ఆస్యమాడు.

రం—ఇంతేకాదబ్బా; మన దేశం మహావిధమయిన పెద్దమనుష్యుల
వల్ల చెడిందబ్బా. ఉమాకాంతం ఏమనుకోకపోతే చెబ్బాను.

ఉ—కానీ

రం—వర్ణ సంకరమైన • పూర్ణ స్వరాజ్య న

మస్య సాధించితి • మనెడువారు

సాదియా వద్దతి • పాశ్చాత్యులట్టుల

స్త్రీలపెంచుటయే గతియనువారు

ఉద్యోగములు మన • కున్న స్వరాజ్య నం

సిద్ధి వేగమగునం • చెంచువారు

ఆంగ్లుల నందర • నావతలకు పార

తరిమిన నిక యే గతి నెడువారు

ఇట్లు లీ ఘట్రులెల్ల వా • స్వివరయుద్ధ

తీవ్రమతులొచ్చు, శూన్యబు • ధీంద్రు లగుట

ఆధునిక నాగరీకతా • ఫలమొగాక

భారతీయుల ప్రత్యేక • భాగ్యమొకద॥

న—రంగాచారీ! ఇన్నాళ్ళకి సార్దకంలో తెచ్చేవురా నీ కవిత్వపు
శక్తి. ఉమాకాంతం మాడేడా శాస్త్రీ.

కా—అందుకు సంవేదాం ఏమిటి?

రం—ఇంతేకాదు. ఇంకా వినండబ్బా,

చక్కని సంస్కృత • ముఖకాంతు లక్కటా

పశ్చిమ మంచుల • మాసిహాయె

శృత్యాదులెల్లను • పత్యహరులయి మ

నోంధముల వధము • గోలుపోయె

మూలనున్న ముసలి • మోముల విఫరంగ

బట్టెరు లింగ్గీను • నటనమాయె

కా—వహవ్యా రంగా.

రం—దొరజాతి భూషణ • దోషము లెన్నుటే

పావన సంకీర్తన • పథమాయె

పోయిన దదేల రానున్న • ముందుగతుల

నైన పరికింప జడ్డులై • యరుగుచుంట

అధునిక నాగరీకతా • ఫలమొగాక

భారతీయుల ప్రశ్నేక • భాగ్యమొ కద॥

ఉ—తెలివి తక్కువ ఆకలి ఎక్కువ రంగడికి. దేశంలంతా

దుర్భర సంక్లిష్టంలో మునిగిపోతుంటే ఈ ష్టరివేశానా

లేవిట్రా? ఎన్నాళ్ళుకాస్తీ? ఈ న్నిద?

ప్రాచీనబుద్ధి ప్ర • భా కాంతి చయమైన

నయనవధముల జూ • పంగలేదు

పరదేశ నిర్గతః భావాగ్నిధార

చయమయిన మే ల్కాలు • పంగలేడు

కాలమార్తాండ ప్ర • కాళోజ్వల మహాత్ము

లక్ష్మేశమైన • లేపంగలేడు

ఘోరరక్తసితః • వార ప్రవాహమా

సింధు రోదనమైన • లేపలేడు

అక్కటా నాత్మయు నొడలు • మరచిపోయి

కుంభకర్ణుడే లనిపించు • మాయనిద్ర

అధునిక నాగరీకతా • ఫలమొగాక

భారతీయుల ప్రత్యేక • భాగ్యమొకద॥

న—అమ్మనాయనా! మీ ఘర్జనల నిలవలేక మూడురోజులు

కూర్చొని నేనో పద్యం రాసేను. వింటారేమిటి?

ఉ—ననతోగూడిన నారకు గూడ సువాసన అబ్బును అన్నట్టు

పంతులుగారితో కూడికచేత నరసింహాండీ గూడ కవిత్వం

అలవడ్డ ట్టుంది...ఏది నాయనా వినుపించు.

వ—ఎవ్వరు సంతోషిం • చెదరన్న ఎవరితో

డను నాకు పనియేమి • టనుచు నవ్వు

పదలాలితి్య మృగ • పడదన్న నీపద

ములయిన నేమి చా • లోయియునును

భావము లేదన్న • పలుకాడకను యేదో

ముఖావంబుగ • నూరకొనును

ఇదియేర లర్థమే • లేదన్న టాగూరు

నెన్నడయిన చది • వేవ యనును

శా—ఉమాకాంతం. కాన స్తు ది రైట్, కాన స్తు ది రైట్.

స—అబ్బా, వినరా.

గణ యతిజ్ఞానమేని • యగపడ దనిన

పాతతోవలన్నియు పాడు • పథము లనుచు

అన్నివిధముల గొప్పవా • డైనవాడు

కలడు మావా డొకడు • కవసాల యముడు॥

శా—నమావ్యా. (ఫ్రెంచి ఎకాడిమీలాంటి దొకటి మనము స్థాపించాలి.

ఉ—ఆర్థపరిషత్తుని అమాంతంగా నియివేయాలి.

శా—ఈ మానం పరిషత్పత్రిక చూశావా?

ఉ—ఏ మంత చదవ్వలసింది.

శం—పిల్లలమర్రి పినవీరభద్రుడికట ముందు పన్ననలు పుట్టుతోనే లేదట.

ఉ—ఎందు కొచ్చిందా సంగతి?

శం—లేకపోవడం వల్లనే దుష్కర్మంతుడు శాకుంతలినీ ముద్దు పెట్టుకొనేటప్పడు రాసిన వర్ణన నమాజంగా లేదట.

సర—ఛెబాప్ ఏదో సూరకవిని గురించి ఉండన్నావు.

శ—ఉంది. మొదటి వాదంసూరకవి చిత్తురు వాడని, రెండోది చెరువులో నింపొని పద్యాలు చెప్పేడంటారే ఆ పద్యాలు

నిజంగా ఆశువుగా చెప్పలేదని రామావధాని వాదం. ఆ వాదానికి వీళ్లు అయ్యునిళ్ళ డైరీలోనుంచి, ఇంకా ఎవడో మిషనరీ డైరీలోనుంచి ప్రతివాదం దీసుకొనివచ్చి సిద్ధాంతరీకరించేరు.

ఉ—మనవాళ్ళ విమర్శనశక్తి బాగా ఉపయోగంలోనికి లేచేరు. నా డేకశిలానగరం మీద ఎంత పాండిత్యం ప్రయోగించేరో నేడు మళ్ళీ నేతువు మీదఅంతా పొదుల్తున్నారు. ఇంకా.

శం—ముఖ్యమయిన విషయం ఆజీమ్కాన్ నరసూర్ మహమ్మదుత్తర్లాలో ఒకపుత్తరం దొరికిందట. అందులో నన్నయభట్టు అసలు నియోగికాడు వైదీకికాడు, ఆ సాయబుకింద నేనానిగా ఉండే భట్రాజు అని తేలిందట. వ్రాతప్రతిమూత్రంచదువుకు నేలందుకువీలుగా లేదట. ఇప్పటికాలంలో ఇంత ముఖ్యమయిన విషయం ఇదివరకు బయలుపడలేదని ఆంధ్రప్రదేశ్ అభిప్రాయ ఇచ్చింది. జస్టిస్ పేపరు వాళ్లు ఈ విషయం ఇంగ్లీషులో రివ్యూచేస్తూ, కవిత్వచక్రం బ్రాహ్మర్షి మేమే తిప్పేమని కొట్టేడాబులన్ని నేటితో నిర్మూలమై భూమిట్టమై పోవలసిందే అని మహాత్మావ్యాసం వాకటి యెడిటోరియల్లో రాశేరు.

ఉ—ఇంకేమిటి?

శం—మరే వచ్చి భాషాతత్వ శాస్త్రవాదులు అరవ్యాళ్ళ!

అంధులికి గల ప్రాచీన బాంధవ్యం గురించి మహా సాండి
లితో గూడుకొన్న వ్యాసం వొకటి.....

ఉ—అరవ్వార్కా. వాళ్ళకి మనకి సంబంధమా. డాం నాన్నెన్ను.
మనం పరమ పవిత్రమైన ఆర్యులం; వాళ్ళో, పద్యరూపంగా
చెప్తాను.

లంకాపతి జంపుటకై

గొంకేదియు లే కరిగిన • కోతి ఘనులతో

లంకావీరుల విధవలు

రంకాడగ బుట్టినారు • రా యీ యరవల్.

శం—బుద్ధి వైశాల్యం లేదురా నీకు.

ఉ— క॥ కాదంటివేని చెప్పర

.....ముఖములు కంపు • కొట్టెడు శిఖలు

గేదంటి శరీరంబులు

సోదంటి పలుకుల నాడు • సొంపు లెచటివో!

వర—మళ్ళీ ఆశు కవిత్వమా ఏనుటి!

శం—పరిషత్తులికా సంపాదకులుకొంత రిసర్చివర్కు చేసేరు.

ఉ— దేనిమీ దేనిటి!

శం—అర్జున సంభోగలభ్యులైన స్త్రీలయొక్క వేదీవారి జన్మ
స్థానాది వివరములు.

(అందరును గొల్లుమని నవ్వుదురు.)

ఉ—ఇది అన్నిటికన్నా ది గ్రాండ్స్టె.

న—ఇ దంతా వెళ్తున్న క్రేజ్ నుమండి.

ఉ—లేకుంటే మనచవట్లు ఇంతకన్న బుద్ధిమంతులనా ఏమిటా నీ యభిప్రాయం.

శం—మరి దీని మీద ఒపినియో విసండి.

ఉ—ఎవరిది?

శం—వీరేశలింగం గారిది.

ఉ—ఏ దే ద్వుడు ఏ ముసలి రసికుడు ఏ మంటాడో?

శం—“వాఙ్మయ మహానమ్మద్రమున జేరు నదు అన్నింటిని పరి శోధించితిని గాని ఇయ్యది యొక్కటియే మిగులు వడెను. స్వీయచరిత్రమందు దిగబడి నే నుంచిన ఈ లోటును అని ర్వాచ్యముగ తీర్చిన పరివత్తు వారలు ఆంధ్రవాని నుద్ధ రించిరని నా నమ్మకము.”

ఉ—బలే! అబ్బీ 'On the Telugu Critics' అని ఒక ఉప న్యాసం రాద్దనా?

శం—ఇంకా విను. “ఆంధ్రులు ఆంధ్రులుగారు; తెలుగు తెలుగు కాదు” అని శ్రీమతి చేమత్త వెంకట సుందరమ్మగారు వ్యాసము.

ఉ—సుందరమ్మ సుందరమ్మగాదు. కురూపమ్మ అని నేరాస్తాను. ఏమిటా ఈ నాన్సెన్సు?

[మేనేజరు ప్రవేశించును.]

మే—ఏమండో ఉమాకాంతంగారూ! ఊరికి వెళ్ళిపోయే రను

కున్నాను.

ఉ—ను వ్యసకుంటావు. డబ్బుకోసమేనా నీ ఏడుపు?

మే—ఏడుపు కాదు. అవసరం వచ్చింది.

ఉ—ను వ్యవసరా గ్రావని తెల్సును నాకు. నీకు భయంగా ఉంటే స్త్రాంపు కొని పట్టా, నోటు రాసి ఇస్తా.

మే—కాగితం ఏ చేసుకోనండీ?

ఉ—వకోడిల పొట్లాం గట్టి నాకు పట్టుకురా. సాయంత్రం ఇస్తా నంటే శోధపర్చేదూ? ఏ దేది మా మంచి తమ్మెట్టు చేయిం చేవు, మరి నా డబ్బెందుకు? ఎం తిచ్చి చేయించేవు?

మే—తక్కువలోనే అంసి.

ఉ—రాత్రి సినిమాకి వెళదాం వస్తావా?

మే—మీరు మహారాజులు.

ఉ—మ రామాటమిదే ఉండు. ఈ డివిడెండు చూకావా? నీ కిందార్ను చేస్తా రేపు. పో ఇప్పుడు.

మే—మీ హురికి ఎప్పుడు వెళ్ళిపోతారు?

ఉ—నే నెక్కడికి వెళతాను వల్లకాట్లాకి.

మే—నా డబ్బు కేమిటం డంత కోపం.

ఉ—అన్నా ఏమిటీ అంబాజేవేట? ఈ చేతికర్ర కావాలి నీకు?

మే—కర్రముక్కతో ఏం చేసికోసేది?

ఉ—పుట్టిన బుద్ధి పుడకల్తో కాని పోదట.

మే—మ రయితే—

ఉ—నువ్వు బుద్ధిమంతుడివి. భారతామ్నాయ మంతా బై హార్డు పెట్టినవాడివి; వేరు ప్రతిష్ఠ బడ్డ సంసారివి; చుట్టుపక్కల నీ అంత మర్యాదస్థుడు నభూతో నభవిష్య తని వేరుపడ్డ వాడివి; వాతావరణం శీతోష్ణస్థితులు సరిగ గమనించడం మానివేసి నీకు సహజమైన మర్యాదాలు ఒదిలిపెడతావని నే నెప్పుడు అనుకోలేదు. నీతో పరమరహస్యమైన వాక విషయం మాట్లాడాలి; వింటావా?

మే—చెప్పండి.

ఉ—నల్లరిలో నే!

శం—ఏటావత లల్ల రేద్దిటా అంటే అరవలు ఏకాంతం చెప్పు కుంటున్నారని అన్నట్టు

ఉ—బుద్ధివైశాల్యం లేదురా నీకు. అది వేరేకథ. ఊ. అన్నట్టు

శం—నీ కాకలి ఎచ్చవుతూం దేద్దిటా

ఉ—మేనేజరు మొహం ఎదురుగా ఉంటే నా కాకలి వెయ్యనే వెయ్యదు.

శం—మేనేజర్! నే చెప్పిన మాట విను. రే ప్పొద్దున్న పైసలు చేసుకుందాం. ఇప్పటికీ వెళ్ళు.

మే—ఏమో నంపి.

శం—ఏమో నే చెబ్తా. (మే. నిష్క్రమించును) ఉ మాకాంతం

మే—రేపు నీసంగతి ఇటో అటో—

ఉ—ఇందుకే బివే రాఫ్ ఫ్రెండ్స్ న్నాడు.

(త ర ది గు ను .)

నవజీవనము.

అంకము ఐదు

రంగము

[ఉమాకాంతం గృహం]

ఉ—వ్యవహారం ఇప్పుడేలాగుంది కొంచెం తక్కించి చూస్తే?
ఒకటి, మా నాన్న డబ్బు పంపించడం మానీసేడు, మనుష్యు
ల్ని కట్టేడు నా కోస మని; రెండు, పంతులుగారికి క్రెడిటు
తక్కువ ఎక్కొంటు ఎక్కువ అవుతుంది; మూడు, ఓ టపా
కాయ చీదీసింది. నాలుగూ, డిగ్రీ సంకనాకి పోయింది.
అయిదో దిట్టుపై నిచూడాలి; చూడడాని కేముంది? నా ధన
లక్షి, నా ప్రాణాన్ని ప్రాణం ఇక్కడ ఉంటేను ఒక్క నిమి
షంలో క్రెడిటు లేవతియ్యనూ?

ఆపూర్తి మోటారుమీదేకదా వెళ్ళడం. మోటారుమీద
వెళితే మన్ని చూసి మతాబా కాల్వనివాడుండడు. హాయిగా
ఆరమ్యహర్మ్యం ఆక్రమించడం, ఇంట్లోనాకర్లు వాకిట్లోజమా
నలు; వీళ్ళకి ఒక నెలవరకు లోటులేదుగద. రామ కుమార

రెన్నడయిన ఆ మేడ పోకులు, ఆ దీపాల పోకులు, ఆ వైభవాలు వాటి నెన్నడయిన ఎరుగుంటేనా? ఇక నవి ధియేటర్లకి వెళ్ళడాలు కావు, ఇక నవి సినిమా బాక్సులో కూర్చోవడాలు కావు. పెద్ద వైటు బొమ్మలు, ఆ ఏక్షన్స్ అలబులు కూర్చోని ఫిల్మ్ చూపిస్తూన్నప్పుడు ఆ చీకటిలో నా సందేహునిండా నా ప్రాణేశ్వరిని బెట్టుకొని దానికి అవి బోధపర్చడాలు కావు. ఇంటర్వల్లో ఎవరైతే ఈదేదీప్యమానమైన భార్య భర్తలు అని ధియేటర్లో ఉన్నవాళ్ళంతా వెనుకకు బుర్రలు తిప్పి మావేపు అవి చూడ్డాలు గావు. వాళ్ళు చూస్తూ ఉంటే మేము చూపించే తీవే రాజ తీవి.

ఆ సమయములో మేనేజరు వెనుకనుండి వచ్చి, సార్ అయి సో ఫూ హా వెస్టోయి డీ ఫిల్మ్; వి ల్యా బి స్క్రీన్ టు స్టే ఫర్స్ట్ టై మోర్; ష లయి ఆర్డ్ రే కపు లాఫ్ కూర్చొన్నాని అడిగితే తేత మాదిడిపూవులాంటి చిరు నవ్వుతో నో; థాంక్స్ నిజవాబిస్తే నా రామకుమారి తక్కు తక్కు మని ధియేటర్లంతా కాంతులు కురిపిస్తూ యుంటే అప్పుడుగదా వైభవం. ఇంటినుండి కదలాలంటే మోటారు; ఇంటికి వెళ్ళాలంటే మోటారు. స్లెజ రంటు అజ్జ; డ స్టంటు ది ప్లెబియన్సు.

[బంట్రోతు ప్రవేశించును]

బం—బాబూ! ఉమాకాంతం పంతులుగో రంట ఉన్నారండీ

ఉ—ఓరి గాడిదకూడకా! నా యింట్లో కొచ్చి నన్ను నోల్పుకో లేస్తామా?

బం—మీరేనాండి. జాతొర్లాగున్నారండి.

ఉ—నిజంగా? అయితే డబ్బు వృథాకాలేదన్నమాట. నువ్వు చ్చిన పనేమిటి?

బం—రానినాయుడు కొమార్తె ఇదు గీయుత్తరి మీ కిమ్మం దండి.

ఉ—ఏదీ. (ఉత్తరం పుచ్చుకొని) చెబామ్మ నవ్వు నూపాయినాం తీసుకపో.

బం—దండం బాబు; చెలవు; దరమ్మం అంటే ఎప్పుడైనా బా మర్ల దేనండి. చెలవు. (నిమ్మి)

ఉ—ఏం ఉదేకం? (చదివి) ఇదేమి టీ దారుణం; అది రాసిం దేనా ఈ వుత్తరం? ఈ దస్తూరీ ఈ సంతకం రామ్మమా రిదే. నాకు రాసిందేనా? అరే రామ్మమారి నాకు రాసిన ఉత్తరం ఏమిటి, ఇలాగ ఉండడ మేమిటి? “పెళ్ళి పోనాదు” పెంకిసిల్లలా గుందిగాని కాగితంతో గాబరా పెడదామన; మోటూర్కి బయనా ఇచ్చి, అక్కడింటికి ఎడ్వా చ్చిచ్చి; ఇంకా నా ఎబొర్పు క్లాకు దా న్దగ్గరే ఉంది. ఇన్ని చెప్తే ఈ ఉత్తరం ఏమిటి? నా రామ్మమారివి, నా జీవితేశ్వరివి, నీకూ నాకూ కలియమా? “త్రికరణశుద్ధిగ నా అభిప్రాయ మిది.” ఈ కొత్త అభిప్రాయం ఇంత అకస్మాత్తుగ ఎక్కడ దావరం

చింది నీకు? “మీరు తలకు తగని స్వాతంత్ర్యము పూనికొనితిరిగి రని నేను సమ్మతపరిచివచ్చెను. నేడే మీ తండ్రిగారి కడనుండి మా నాన్నకు ఉత్తరము ఒకటి వచ్చినది. విమ్ములను అగ్ర హస్తం లందరును ఏకమై కులమునుండి వెలివేసిరట. ఈ సంగతి అంతా మా నాన్నకు తెలిసిన దగ్గరనుండి నన్ను మిమ్మల్ని కలిపి మింగివేద్దామన్న కోపావేశంతో ఉన్నాడు. నన్ను గొడ్డును కొట్టినట్టుకొట్టి నా కన్యత్వమునకు ఏమీ లోటు రాలేదని ప్రమాణము చేయించిని ఈ ధాన్యపు కొట్టులో పెట్టి తాళంవేసినాడు. ఈ ఉత్తరము వ్రాయుటకే బ్రహ్మాండ మయినది. వెంటనే మా బావగారికి కూడ వివాహలగ్నము కుదర్చవలసినదని తంతి ఇచ్చినాడు. నేడు ఈ యుత్తరము వ్రాయుటకు బాగా ఆలోచించితిని. త్రికరణశుద్ధిగ నా యభిప్రాయ మిది. మొదట ప్రధానమైనపుడే మా బావగారికి భార్య నైతి ననియు, అట్టి సందర్భమునందు సంఘసంస్కరణము పేర వేరే వివాహము నాలోచించుట సరకకారణమని నాయూహ. మనసున కల్గిన కల్మషమునకు ఈ ధాన్యపు పిట్టల మధ్యను ప్రాయశ్చిత్తము పొందుచున్నాను. మీ కిదే కడసారి సమస్కారము”...హా రీ నిల్లు బంగారం గాను! ఇదంతా కల గాదు కదా?...ఏమిటీ చెమట వుపద్రం? హా కపా న్నాక్. ఈ ఘటా స్కేం రాసిపెట్టెడో? ఇదంతా నా ప్రారబ్ధం, నా ఖర్మం, నా సాపం ఆన్నా. ఆ చక్కని చుక్క

ననువలసిన పట్లదు. ఈ కాగితం ఏనా నాకు మిగిలింది; ఈ సంవెటిలో జేర్చి అనుభవించడానికి ముత్యాలకోవలులాంటి ఈ అక్షరపంక్తులేనా చూసి సంతోషించడాన్ని, చదివి సంతోషించడానికి మిగిలేయి! ఒక్కమారుయినా ఆ మొహం చూడ్డాన్ని నోచుకోలేదూ..... ఓ మనసా! గట్టిపడు. ఈ పాపినీ నిర్భాగ్యుణ్ణి జూస్తే జాలిలేదు? కనికరించి రెండు కన్నీళ్లు తెచ్చుకోవూ? ఈ నిమిషంవర కయినా కథంతా ఒక్కమారుగా మరిచిపో. నా హృదయంమీద రాసిన రాత లన్నిటినీ ఒక్కమారుగా చెరిపివేయి. తక్షణం...హున్. నా అవస్థ రాయడానికియే కవియైనా...ఇంకారాయడ మెందుకు; ఊరంతా ముట్టుకుపోతే! అయితే ఈ జీవుడి కింతేనా? బతికి లోవలేదా? చూస్తూ మతిపోదుగదా? కర్మగాడి చేతికి నా బిరక నందిచ్చేసి, నీకు ఫ్రీ విల్లిచ్చేనని నీడాబు లేమిటోయి! జరగజోయే సంగతున్నీ పూర్తిగా నీ ఆజ్ఞకు లోబర్చుకొన వైతివి. నీ వెక్కడి బ్రహ్మపు? నీవెక్కడి దేవుడపు? రామ్ము మారీ! రామ్ముమారీ! నీ పలుకులు అతి లలితము లైనవి గదా. నీ నడకలు హంసనడకలుగదా. నీ సాంగత్యము బ్రహ్మై కానందముగదా...ఆహా! మళ్ళా దానిసంగతేనా? హృదయమా! పాతకఫలజరగ లేదని ప్రణవయామం జేతునా?

.....

సరే నా రత్నం లేదా. నా ఉబ్బాది, నా సూత్రం
నా పాఠ్యతీ నా రత్నమాల ఉన్నది కదా. ఇంతవరకు చేసిన
తప్పంతా బొడ్డంబాలని బతిమాలు కుంటాను. వీళ్ళకు
లొంగుతాడూ ఉమాకాంతం? నన్ను కులంలోనుంచి వెళితే
నేరేం? ఏం చేసినని, నేనే వాళ్ళందరినీ ఈ మఠానంచే
కులంలో నుంచే గాదు, హిందూ సాసయితీలోనుంచే నెళితే
శేసీను. కులం వెలి మీదమీదనుంది. రేస్కో డిఫమేషన్.
తెల్లవాడి జెండా ఎగురుతున్నన్నాళ్ళు నా ఆస్తి కేమి భయం
లేదు గదా. నా రత్నమాల సహజమైనట్టి బొదార్యంగల
ప్రీతిరత్నం. నాకు సహాయం జేయదూ... ఓ తప్పుకజేయును.
తథాస్తు.

(నిష్క్రమం.)

రంగము - ౨

౨ రంగము.

[రత్నమాల గృహం—చావికి]

[ముసిల్మీ ప్రవేశము: గుమ్మంబద్ధగర్ కూర్చోండి]

ముసిలిది—విద్వం కాదుకాని మా సానాల తీసపోయి. ఎవరైనా
గూసాయ వ్రేసి దే సీరి ఇవ్వండి. తలనూనె కరీదు సీనా

రెండు రోచాయిల పావలా అయితే ఎనాగ బతికడం? నెలకి రెండుబుందలు ఖర్చయితే మా అమ్మి ఆర్జించి దేటి. జంపాళ్ళ రాజు గట్టించిన మేడ సూక్ష్మే నాకెంతో సంతోచం వస్తాది. కరువుకు పుట్టిపోళ్లు నాగున్నారు ఈ కాలపోళ్లు; ఒకడైనా పట్టుమని గుప్పెడు కానులు కలొక్కే లేదు. చావిడి దాటి రోపల కాలెట్టడానికి తగినోడకన్పించదు. పోని మేలాల్ని ఒప్పుకేయే అంటే, అబ్బో వల్లమాలిన తల్లి మాయమ్మి. తనకి తోచదు. సెవితే యిస్తు. పువ్వులకే రోజుకి పావలా అయితేని ఇక నేటి? ఆళ్ళందరూ ఎవరు సెచ్చా. కొబ్బో తొప్పున్నారు.

[శాస్త్రి, నేరిసింహం, గంగారావు ప్రవేశింతురు]

శా—ఏం అవ్వా! రోజుమూల ఇంట్లో వుందిగా?

ము—ఎవరు బాబూ మీరు?

శా—ఎవరయితేనేం పడండి. ఇంట్లో ఉందిగామోసు.

ము—ఓ, స్నాగనయ్యా పంతులూ. నేడ యింతో నంటే; ఏటా రోజు కనాగతోనునానె త్తావు?

శా—ఇంట్లో లేదు? ఎక్కడి కెళ్ళింది?

ము—నీ వేరేటయ్యా?

శా—వేర్లుపట్టి చెబ్బావేం ఎక్కడి కెళ్ళింది?

ము—కాకపోతే మరేటి? మా అమ్మి అంటే ఎవరనకున్నావు?

శా—మీ అమ్మి! చెప్పమంటే గంతులేస్తా నేం?

ము—నమ్మవేటి మొన్న సాయింట్లం బయలెల్లెందంటేను?

శా—ఎక్కడికి?

ము—ఈయిది యిందంతా తెలిస్తే ఎక్కడకని అడుగుతావేటి?

శా—నే నీ వీధివాడను గాను; నాకు తెలియదు చెప్పముండా.

ము—ఏటయ్యో; నా గుమ్మంలో కొచ్చి గట్టిగ మాటోడుతున్నావు; నానోరు మంచిదికాదు చుమా.

శా—ముసలమ్మా! రత్నమాల ఇంట్లో ఉందా లేదా?

ము—అగుమ్మంలో కాలు పెట్టకయ్యోయి. ఇంతమందితో ఒచ్చి నోడవు నీ కేం పనయ్యా ఇక్కడికి?

శా—ఒకమారు మాట్లాడాలి, చెప్పనా? .

ము—ఎవడనుకున్నావేటి మా యమ్మ, నీ యిట్టం ఒచ్చినట్టు మాట్లాడ్డాన్ని కంగు కంగు మని రూపాయలు కంగిలేనే యిన్నావా? నేకపోతే యెల్లు.

శా—మాట్లాట్టాంకే డబ్బు కావాలి.

ము—మరేటి; అంతకన్న నువ్వునేనే చేటి?

శా—అయితే రత్నమాల ఇంట్లో ఉన్నట్టేనా?

ము—కానీ రామేశం యాత్ర యెల్లెందంటే నమ్మ వేటి?

శా—యూతా? సానక్కుడా యాత్రలు కావాలి?

ము—ఒద్దేటి! నీయంటోళ్లుని మాయంటికి రానీయొద్దో దేవుడా అని సార్దించొద్దా?

శా—అప్పు నీ దుంపా లేగా! నువ్వెంతదానివైతివే? నిజం చెప్పు
ఏమైనా ఇస్తా.

ము—నువ్విచ్చే దేటి నాకు? నేనే ఇస్తా నీకు.

శా—చెబుదూ ఉండేమో?

ము—ఏటి బావనోళ్లకాని మేం నిజం సెప్పువంటయ్యా. మం
చయ్యవే! మా అమ్మి నీ కెందుకు సెబుదూ?

శా—ఇక్కడికి ఈవారే ఉమాకాంతం ఒచ్చాడా?

ము—ఏటి మాయింటికొచ్చేయాళ్ల పేరుకోసం అంటయ్యా
ఒచ్చేవు? మే మనాగ సెప్పుం. యెల్లెల్లు.

శా—నిన్న నొచ్చాడా?

ము—నేడు.

శా—మొన్న నొచ్చేడా?

ము—మొన్న నేటి; ఆ యయ్యకి మా అమ్మికి వళ్లేదు. చాన్నా
ల్లాయి రావడం మానీనీ డతగోడు.

శా—అహ!

ము—అహ ఏటి; ఆయన ఇక్కడికి చాన్నాల్లాయి రానేడు.
నువ్వు మా అమ్మికి తగవు. ఏటి ఎవరు రాకుండా గుమ్మాంకి
అడ్డంగి? ఎల్లెల్లవయ్యా. అచ బూళ్లో నేడు పో.

శా—ఏం నరసింహం! ఇ దో మోస్తరుగ తేలిందే?

న—ముసిలీ! అవును కాని, నీది అసలు మామిడిపిల్లి కాదా?

ము—అయి నే?

న—మర్నాదీ ఆపూరే కదూ. పెద్ద బుగతని నీకు తెలుసునా?

ము—తెలియకేం. అంతోటి మాహారాజు అంతోటి చరచుడు
ఇప్పట్లో నేడే నేడు.

న—నా కతను పెడమేనమేమే. తెలుసునా?

ము—అనాగా. నువ్వు మంచోడివి; ఏటి అత నేటి ఎర్రెర్ర
మాట్లాడుతాడు.

స—నాకుచెప్పవు ఉమాకాంతంగునించి?

ము—నిజమే నే సెప్పింది. రామరామ న్నెల్లాయింది ఇక్కడికి
రానేడు.

న—మరి నుమ్మలిని వెల్లమన్నావా?

ము—పన్నేకపోతే యెల్లంకి.

(శాస్త్రీ). నర. రంగ. ఒకతోవంట నిష్క్రమిం)

[రెండవ తోవంట ఉమాకాంతం గుమ్మంముందు]

ఉ—అన్నా వీళ్ళిల్లు కాల్చియ్యా! ఎంత గట్టిగా కొట్టేడు! నా
స్త్రాండి కొక్కిపంగా ఉండని తెలిసీ ఆ వీధిలోనికి వెళ్ళడం
అంత బుద్ధితక్కువ వ్యవహారం, కాంగ్రెసు డెప్యూటీమెన్టు
ఇంగ్లండు తప్పితే, అదేకాని మరొకటికాదు. ఎంతటి కష్ట
కాలము అయిన ఆ పరమ కరుణాసింధువు తప్పకుండా
ఎదోమార్గం చూపిస్తాడు. ఆ తప్పకొడంలో ఆనందుమూసీసి

ఈ వీధి వేపు పరుగెత్తడం, ఈయింటి వేపురావడం, అందుకు దృష్టాంతం. లేకుంటే అథోగతిపాలయి పోవలసిందే! (గుమ్మం దాటి లోపలికి వెళ్ళి ముసిలీ! ముసిలీ! వీధితలుపు వేసి. ఎవ కొచ్చినా ఈ రాత్రేనని చెప్పు. వెళ్ళు. తలుపు వేసి వేగించి. వెధవది వెళ్ళకుక్క ఒకటివెంట పరుముతూందినన్ను. తలుపు వేసి. లోపలికొక రాగిలదు.

అబ్బ! ఎంతగతి పట్టింది. కైలాసపర్వతంమీది పుట్టి భూమండాలినికిదిసి కొట్టకొనక అథోలోకోలో నడిగిపోయి గంగ లా గయిపోయింది, ఉమాకాంతం పంతులు గారి బ్రతుకు. ఇంతిబ్రతుకూ ఇంటివెనకాతిలా అన్నట్టు అయింది.

ము—బాబూ! మీ రెండు కొచ్చే రిప్పుడు?

ఉ—ఎదిటలా గడుగుతున్నావు?

ము—కాదు తొందరగా ఒగురుస్తూ వస్తేని.

ఉ—చెప్పేకాను. వెళ్ళెకుక్క వెంటతగిలింది.

ము—మీరు రావడం మా నీశేరు ఇప్పు డెందుకు?

ఉ—ఎందుకోనా? నే నెవనినో తెలుసునా?

ము—బాగుండింహాయి?

ఉ—మరయి నే పిల్లని గదిలోకి పిలుపు?

ము—ఏం పిల్లంజి?

ఉ—మతి పోతూ ఉం దేమిటి?

ము—ఏటి ను మృత్తి సూశా?

ఉ—పిలుస్తావా పిలవ్వా? వీధితలుపు వెప్పుకేలేదా. రా మొట్టమొదట. పిల్లనిపిలువు?

(మునలిది వీధితలుపు వేసివచ్చును.)

ము—ఉళ్ళో నేదు.

ఉ—ఎక్కడికి వెళ్ళింది?

ము—కాచీ రామేశ్రవం యాత్రకి యెల్లింది.

ఉ—అంటే?

ము—యాత్ర కెళ్ళిందంటే;

ఉ—ఇదుగో ఈ రూపాయి తీసుకో; నే న్నిక అన్యమా ఏమిటి? చెప్పు నిజం. చాలా అవసరం.

ము—అవినరం ఉంటే కాని ఒత్తావా ఏటి నవ్విక్కడికి?

ఉ—నాతల్లివిగావు

ము—ఈ యుత్తరం సూసికొండి, నేను పెరట్లో కూకుడుంటాను. (ఒక ఉత్తరం కిటికీలోనుండి ఇచ్చి నిష్క్రమించును.)

ఉ—(చదివి) ఏమిటి. వైరాగ్యం పుట్టింది. ఎవళ్ళ మీద? నామీదే; నా ప్రాణంకన్నా ప్రాణంలాగ చూసేవాణ్ణి గదా. నా పంచప్రాణాల్లో నాలుగు ప్రాణాలు నా రత్నమౌత అని కాళ్ళమీద పడి నిర్ధారణ చేయడానికి నేనింత మేరా వస్తే వైరాగ్యం పుట్టింది! అబ్బు! ఈ చముట నన్ను వదలదు కాబోలు (అని కోటు విప్పి మేకున తగిలించును)

ఏమట! వేకి పొగల్లో పువ్వుదం ముసలీ, ముసలీ...
 పలుకడో! పోనీ లోపలికి వెళ్లదాం మనమేను. రోకల్లో
 బుర్ర పెట్టి రోకటి పోటుకు నెరువడ మెందుకు? (అని తలు
 పువైపు వెళ్ళి తలుపు తీయబోయి) అరే లోపల గడియ
 పెట్టేశింది ముసలిముడ. అయితే నిజంగా వెళ్ళిపోయినట్లే.
 నాలుగు వైపులనుండి కొడుతుండే తుపాను. అటులే
 గాలిదెబ్బ, ఇటులేవానదెబ్బ. ముందు కెల్లేవడగల్గదెబ్బను
 ఈ జీవుడే దరికైనా చేరడాన్ని వీలుందా లేదో అయ్యో
 మొదట రామ్మమూరి ... మనసా ఇంకా మరిచిపోలేదా
 నంగతి మరిచిపో.

రత్నమూలా! రత్నమాలే నన్నే ఒడ్డెనా ఎక్కిస్తుందను
 కుంటే నన్ను వదిలించే; నాలుగు వేపులా వెళ్ళేసరికి లవ్
 కుదిరిందికాదు; ఏ రోలింగు ప్లాగ్గాదర్సనో మానన్నట్టుల
 ఇంక నాకు దిక్కెవరు? ఏధిలోకా వెళ్లలేను. ఇంటికా పో
 లేను. ఇక్కడా నువ్వులేవు. నా కింక ఈ లోకంలో జీవనో
 పాయం ఏలాగు? నామీదంటే అసహ్య మయితే నేమో
 సరిగాని, నీ యిట్లు నీ వాకట్లు నీ వెండి బంగారములు మీద
 అసలు వర్తనా తీతమయిన నీవయను, నీయందం నీ బ్రతుకు
 మీద వైరాగ్యం బుట్టిందా?.....ఇంక నా క్కనపడవూ?
నీ మొహం అయినా చూడ్డానికి నోచుకోలేదా

..... (రత్నమాల తలుపు నిశ్శబ్దముగ తీసి నించొనును)
 ఏదో తెలివిమాలినపని చేసినందుకు నన్ను క్షమించక నీ
 ఔదార్యం అంతావని జేసేవు? అబ్బా! మని కనిపించవూ?
 నీ నవ్వు లేవీ! నీ కేలింత లేవీ! నీ పెదిన పిరుపు లేవీ! నాకు గల
 ఆ స్తంతా నీవేకదా?

రత్న—అవునండి, తమాస్తియే కాని జారిపోయిందండి.

ఉ—రత్నం! (అని వెనక్కు దిరిగి జూచులోపున తలుపు నిశ్శబ్ద
 ముగామూసివేసినిష్క్ర) రత్నమాలా! ఎక్కడా? ఎక్కడుంది
 నీ పలుకులు; ఏ మామిడికొమ్మ మధ్యనుండి నీ వాంగ్మధు
 ర్యం? నా తప్పు క్షమించవూ? (కలయ జూచుచు) నీ కాళ్ల
 మీద పడడానికి వచ్చేను. నిన్ను ముట్టుకోనివ్వవూ? ఏం నీ
 బుగ్గలేమి అలా గున్నాయి? నీ పెదిన లేని వాడిపోయేయి.
 దా మాట్లాడు. ఎక్కడున్నావు? కనిపించవూ?.....ఆ ఆ
 కనిపించి పారిపోయేవా.....ఇది నిజమేనా? కలగాదు
 గద. కొంపతీసి మరేమయినా....ముసిలీ ముసిలీ.....
 ముసిలీ! రత్నం మరేం సాహస పుని జెయ్యలేదుగదా?...
 చచ్చా! నిజంగా మతిజోతుందా? ఏమిటి. సరిగ్గా గొంతుక
 స్వచ్ఛంగా వింటే కలేమిటి?...రత్నం (రత్నమాల ప్రవేశిం
 చును)...హయ్యో...ఓ రత్నం నా రత్నం నన్ను రక్షిం
 చవూ (అని కౌగలించుకొనబోవును, రత్నమాల తప్పించు

కొనును; ఆ తొందరలో ఉమాకాంతం కాలి కేదో తగిలి
కిందకు జోగిపోయి గోడమీద పడి ముఖము తడుముకొనును)
ర—మిమ్మల్ని రక్షించేవాళ్లు పైవా ళ్లున్నారు. పాపం అద్దం
ఇద్దునా మొహం జూగుకోందుకి!

ఉ—అన్యంకాదు, ఇదిగో (అని కాళ్లమీద పడపోవును)

ర—చాల్చాలు మీ సక్కవినయాలు, మీరున్నా. ఇక్కడికి
మిమ్మ త్వేవ ర్రమ్మన్నారు.

ఉ—వీల్లికి చెలగాటం, ఎలక్కి ప్రాణ పోకటానున్నా. వీధిలోకి
వెళ్తే ఈ శరీరం నాది కాదిక.

ర—అయితే నేనే కొనకు దిక్కయేనా?

ఉ—దిక్కులేని వారల కెల్ల దిక్కెవండు అన్నట్లు నువ్వే నాకు
దిక్కు. జరిగిన దంతా నీ దగ్గర కన్నెపజ్జే నీస్తాను; మరి న
న్నేమి అనకు, బతిమాలుకుంటున్నాను. నిజంగా కాళీ వెళ్ళి
పోయేవని మనసుకి తోచినదికి పంచప్రాణాలు ఎగిరి పో
యేయి. విధి వశాన్ని మళ్ళి నిన్ను కలుసుకోవడం భాగ్యం
ఉండి ఈగూట్లో జీవుడు నిలిచింది. నువ్వే నన్ను రక్షించాలి.

ర—ఏం చెయ్యాలి?

ఉ—ఈ రాత్రి ఎకాయకి ఈవూళ్ళో పికల్లేకుండా పారిపోవాలి.
ఓమూల్ని అప్పలబాధ, మరోమూల్ని ప్రాణభయంన్నా.

ర—ఇప్పుడైనా తమరు మొదట నాకు వాగ్దానంచేసినలాగు
చేయడానికి ఒప్పుకుంటే—

ఉ—ఇంకా ఒప్పుకోడం అంటా వేమిటి? - మరోపూర్వో మేడ,
నాకర్లు వివాహప్రయత్నాలు అన్నిటిని బ్రహ్మకీ జెలియ
కుండ వరమ రహస్యంగ యెత్తం జేసి అట్ట బెడితేను.
ఒప్పుకోవడం ఏమిటి? నీముద్దుపాదాన్ని కళ్ళ అద్దుకుంటూం
టేను.

ర—నిశ్చయమేనా?

ఉ—అభ్యంతరమేమిటి? (అని పాదములు బట్టబోవును)

ర—(అసి) నేను వేత్యనుమీరు బ్రాహ్మర్లు; మీకభయం నే
నినున్నాను. మరి వినండి.

ఉ—ఒకమారు నిన్ను ముద్దుబెట్టు కోనిమ్మని అడిగితే కోప్పడవు
గదా.

ర—ఏం వేషాలు?

ఉ—రత్నమాలా! ఇప్పటికి నాగుండెలు కుదుట బడ్డాయి.

మరేం అడ్డురాకుండా దేవుణ్ణి ప్రార్థిస్తున్నాను.

ర—ప్రార్థన ఒకటే!

ఉ—అలాగకాదు. ఇటుపైని విన్నావా మనలైఫ్ మోస్టు
రోమాంటిక్ పెర్లీ బైరను వెతుక్కు వెతుక్కుని దొరక్క
కొట్టకొనకి చచ్చేరే రొమాన్సుకోస మని, ఆ రొమాన్సుతా
మనదే. మనం చేసే పని శాస్త్రీయుక్తం అయిందని మాత్రం
మనసులో బెట్టుకో. టూ బర్డెస్ టే మాటన్నట్టు, నీకులాంటి
సోషలిఫార్ము; ఇంటర్కాస్టు మేరేజి, రెండు. నిశ్చయంగా

సోష త్రిఫార్యంతు చేయడానికి తలపాతకున్నా అందరికి
వీలవుతుందా? పూర్వ ఆర్థి చోజెన ఫ్లాట్, ఇన్నా శ్లక్కుదా
నా ఎంబిషన్ ఫుల్ఫిల్లయింది; దేశాన్ని సోషత్రిఫార్యంతు
ఏమిటో చూపించడానికి వీలయింది. ప్రాక్టిసీ జ్యేట ద్వేన్రిస
ప్రన్నారు. అందులో బ్యూటీ ఏమిటంటే అయి డూ నాట్ ప్రీ
చ్యాటయి హేవ్ నా టా అడీ ప్రాక్టిస్ట్. (రత్నమాలనుకొక
లించుకొనును)

(తెరదిగును)

DBA000005910TEL

Regional Library
Calcutta-27